

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาในบทนี้เป็นการศึกษาแนวคิดทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนามาตรฐานอาชีพนักบัญชีที่ตอบสนองต่อภาคธุรกิจอุตสาหกรรม ดังนี้

- การพัฒนาคุณลักษณะนักบัญชีที่พึงประสงค์
- สมรรถนะของนักบัญชีที่พึงประสงค์

2.1 การพัฒนาคุณลักษณะนักบัญชีที่พึงประสงค์

การพัฒนาคุณลักษณะนักบัญชีที่พึงประสงค์ เกี่ยวข้องกับแนวคิดในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับบัญชีหลายประการ ดังต่อไปนี้

2.1.1 วิวัฒนาการของการบัญชี

การทำบัญชีเกิดขึ้นตั้งแต่ศตวรรษที่ 15 จากการที่บาทหลวงลูคา ปาเชลี (Luca Pacioli) ชาวอิตาลี มีหน้าที่ดูแลการเงินของโบสถ์ต่าง ๆ ในกรุงมิลาน ประเทศอิตาลี โดยบาทหลวงปาเชลีได้นำวิธีการของพ่อค้าเมืองเวนิสที่ใช้ในการติดตามสินค้าต่าง ๆ มารวบรวมเป็นคู่มือการทำบัญชี จนต่อมาบาทหลวงปาเชลีได้รับการยกย่องให้เป็น “บิดาแห่งการบัญชี” การบัญชีในยุคนั้นเป็นเพียงการบันทึกบัญชีในลักษณะพื้นฐานเกี่ยวกับการได้รับเงินและการจ่ายเงิน โดยมีความเข้าใจว่าเงินสดที่รับเข้ามาหมายถึง “รายได้” และเงินสดที่จ่ายออกไปคือ “ค่าใช้จ่าย” จนถึงศตวรรษที่ 18-19 ซึ่งเป็นช่วงการปฏิวัติอุตสาหกรรม การพัฒนาด้านบัญชีมีมากขึ้น และเริ่มเน้นรายงานที่เป็นกลาง และทำให้เกิดวิชาชีพผู้สอบบัญชีอิสระขึ้นในประเทศอังกฤษ พัฒนาไปสู่สมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตขึ้นเป็นครั้งแรกในโลก ในศตวรรษที่ 20 การบัญชีได้พัฒนารูปแบบกฎระเบียบให้เกิดความยุติธรรม โดยนักบัญชีในยุคนี้จะมีลักษณะเหมือนกับผู้พิพากษา ที่อยู่ภายใต้กฎระเบียบ และประพฤติปฏิบัติตนเป็นกลาง วิชาชีพด้านบัญชีจึงพัฒนามากขึ้นโดยพัฒนาได้ดีกว่าในสภาพแวดล้อมปัจจุบัน เพราะนักบัญชีและผู้ประกอบการไม่มีการพลิกแพลงหรือนำเอารูปแบบที่บิดเบือนความจริงมากลบกลืนรายการทางบัญชี (ทรงเดช ประดิษฐ์สมาพันธ์, 2546)

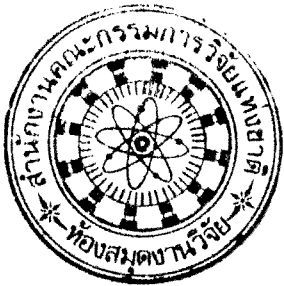
สำหรับประเทศไทย วิชาชีพบัญชี มีวิวัฒนาการมายาวนานตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 จนถึงปัจจุบัน ดังต่อไปนี้ (นิพนธ์ เห็นโชคชัยชนะ, ศิลปพร ศรีจันเพชร, 2551:1-15)

สมัยรัชกาลที่ 5 - เกิดออฟฟิศหลวงขึ้นในพระบรมมหาราชวังโดยมีหน้าที่ตรวจสอบบัญชีต่าง ๆ และนำขึ้นทูลเกล้าให้ทรงทราบ

พ.ศ. 2428 - ให้บรรจุวิชาการบัญชีในโรงเรียนหลวง

- เปิดสอนวิชาการค้าขาย และเริ่มการสอนวิชาการบัญชีตามแบบบัญชีคู่ โดยบาทหลวงชาวฝรั่งเศส
- สมัยรัชกาลที่ 6 - ตั้งโรงเรียนพาณิชยการ เพื่อให้ความรู้ในวิชาการค้าขาย
- พ.ศ. 2455 - พระราชบัญญัติลักษณะเข้าหุ้นส่วนและบริษัท รัดตนโกสินทร์ ศก 130 กำหนดให้บริษัทจำกัดต้องจัดทำบัญชีและมีผู้สอบบัญชีตรวจสอบ
- พ.ศ. 2467 - ยกเลิกพระราชบัญญัติลักษณะเข้าหุ้นส่วนและบริษัท รัดตนโกสินทร์ ศก 130 และประกาศใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 ลักษณะ 22 ว่าด้วยหุ้นส่วนและบริษัท ซึ่งมีข้อกำหนดให้บริษัทต้องจัดให้มีการบันทึกบัญชีจำนวนเงิน รับ จ่าย และรายการอันเป็นเหตุให้รับหรือจ่ายนั้น และจัดทำงบดุล รวมทั้งบัญชีกำไรขาดทุนอย่างน้อยปีละครั้ง งบดุลจะต้องมีผู้สอบบัญชีตรวจสอบ
- พ.ศ. 2475 - เกิดความตื่นตัวทางด้านเศรษฐกิจ เป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475
 - ผู้สำเร็จการศึกษาทางการบัญชีจากต่างประเทศ (เช่น พระยาไชยยศสมบัติ หลวงดำรงวิเศษ นาววรด นายห้อง บุญนาค นายจรรยา วิมลศิริ นายยุคลต์ ณ ถลาง) รวมกลุ่มกันเพื่อจัดตั้งสมาคมวิชาชีพ
- พ.ศ. 2478 - หลวงดำรงวิเศษ นาววรดเป็นผู้บรรยายวิชาการบัญชีขึ้นในระดับมหาวิทยาลัยเป็นครั้งแรกที่มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองในหลักสูตรปริญญาโททางเศรษฐศาสตร์
- พ.ศ. 2480 - เสนอร่างพระราชบัญญัติการบัญชี เพื่อจัดตั้งสภาการบัญชี แต่รัฐบาลไม่เห็นด้วยเนื่องจากนักบัญชีมีจำนวนน้อย
- พ.ศ. 2481 - จัดการศึกษาวิชาการบัญชีที่มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง
- พ.ศ. 2482 - รัฐบาลได้ออกประมวลรัษฎากรมาบังคับใช้เพื่อจัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลจากกำไรสุทธิสำหรับปี และจัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลธรรมดาโดยประเมินจากยอดรายรับหรือรายได้
 - พระราชบัญญัติการบัญชี พ.ศ.2482 เป็นกฎหมายว่าด้วยการบัญชีฉบับแรก (ได้แก้ไขเพิ่มเติมในปี พ.ศ. 2496 และได้ถูกยกเลิกไปในปี พ.ศ. 2515) ซึ่งกำหนดให้ผู้ประกอบธุรกิจต้องจัดทำบัญชี ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการจัดเก็บภาษีตามประมวลรัษฎากร
 - จัดการศึกษาวิชาการบัญชีที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- พ.ศ. 2491 - จัดตั้งสมาคมนักบัญชีแห่งประเทศไทย ต่อมาในปี พ.ศ. 2518 ได้เปลี่ยนชื่อเป็นสมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย (ส.บช.) และต่อมาในปี พ.ศ. 2548 ได้เลิก ส.บช. โอนสิทธิไปยังสภาวิชาชีพบัญชี

- พ.ศ. 2505 - พระราชบัญญัติผู้สอบบัญชี พ.ศ. 2505 เป็นกฎหมายว่าด้วยผู้สอบบัญชี ฉบับแรก และได้ถูกยกเลิกไปในปี พ.ศ. 2547
- พ.ศ. 2509 - มีการประชุมนักบัญชีทั่วประเทศครั้งแรก ณ ศาลาสันติธรรม
- พ.ศ. 2515 - ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 285 ให้ยกเลิกพระราชบัญญัติการบัญชี พ.ศ. 2482 และให้เป็นกฎหมายว่าด้วยการจัดทำบัญชีโดยกำหนดให้นิติบุคคลจัดทำบัญชีและบัญชีกำไรขาดทุน และได้ถูกยกเลิกไปในปี พ.ศ. 2543
- พ.ศ. 2517 - จัดตั้งตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยตามพระราชบัญญัติตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2517 และได้ถูกยกเลิกในปี พ.ศ. 2535
- พ.ศ. 2519 - กฎกระทรวง ฉบับที่ 2 กำหนดรายการย่อของงบดุลและบัญชีกำไรขาดทุนของห้างหุ้นส่วนและบริษัท และได้ถูกยกเลิกไปในปี พ.ศ. 2544
- พ.ศ. 2522 - สมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย(ส.บช.) ออกมาตรฐานการบัญชีฉบับแรก
- พ.ศ. 2535 - ยกเลิกพระราชบัญญัติตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2517 และ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2527 จัดตั้งคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (กลต.)
- พ.ศ. 2540 - เกิดวิกฤตเศรษฐกิจในประเทศไทย ผลทำให้เกิดการปฏิรูปวิชาชีพบัญชี
- พ.ศ. 2543 - เกิดพระราชบัญญัติการบัญชี พ.ศ. 2543 โดยยกเลิกประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 285 พ.ศ. 2515
- กำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชี (นิติบุคคล) และทำบัญชี (บุคคลธรรมดา) กำหนดคุณสมบัติและเงื่อนไขของการเป็นผู้ทำบัญชี
- มีมติให้ประกาศใช้มาตรฐานการบัญชี จำนวน 33 ฉบับที่ออกโดยสมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย (ส.บช.)
- พ.ศ. 2544 - ประกาศกรมทะเบียนการค้า เรื่องกำหนดรายการย่อที่ต้องมีในงบการเงินในงบการเงินของผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชี 5 ประเภท ต้องมีรายการย่อตามที่กำหนดไว้ในแบบ 5 แบบ
- พ.ศ. 2547 - เกิดสภาวิชาชีพบัญชี ตามพระราชบัญญัติวิชาชีพบัญชี พ.ศ. 2547 โดยยกเลิกพระราชบัญญัติผู้สอบบัญชี พ.ศ. 2505 ตั้งคณะกรรมการกำกับดูแลการประกอบวิชาชีพบัญชี
- พ.ศ. 2548 - เลิกสมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย (ส.บช.) และโอนสิทธิประโยชน์ไปยังสภาวิชาชีพบัญชี
- พ.ศ. 2552 - สภาวิชาชีพบัญชี โดยคณะกรรมการวิชาชีพบัญชีด้านการศึกษาและเทคโนโลยีการบัญชี ได้กำหนดหลักสูตรตัวอย่างปริญญาตรีทางการบัญชี

พ.ศ. 2544

พ.ศ. 2547

พ.ศ. 2548

พ.ศ. 2552

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ	
ห้องสมุดงานวิจัย	
วันที่.....	21 ก.พ. 2555
เลขทะเบียน.....	244214
เลขเรียกหนังสือ.....	

จากวิวัฒนาการ วิชาชีพบัญชีที่ลำดับมาข้างต้น จะเห็นว่าภายหลังจากมีการเจรจาความตกลงทั่วไปว่าด้วยการค้าบริการ (General Agreement on Trade in Services : GATS) ของประเทศสมาชิกองค์การค้าโลก เพื่อให้การค้าบริการระหว่างประเทศสมาชิกมีการขยายตัวภายใต้เงื่อนไขของความโปร่งใสและการเปิดเสรีแบบก้าวหน้าเป็นลำดับ ทำให้ประเทศไทยต้องเตรียมความพร้อมและปรับตัวเพื่อรองรับการเปิดเสรีทางการค้า โดยการพัฒนากฎระเบียบในการกำกับดูแลวิชาชีพบัญชี เพื่อรักษามาตรฐาน คุณภาพบริการ คัดกรองผู้ประกอบการ สร้างบูรณาการแห่งวิชาชีพ รวมทั้งสร้างความน่าเชื่อถือแก่ผู้ประกอบการและผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีของไทย (พิราภรณ์ กิจไพฑูรย์, 2546) สิ่งที่แสดงให้เห็นว่ารัฐบาลไทยให้ความสำคัญต่อวิชาชีพบัญชี อันเป็นบริการวิชาชีพในกิจกรรมหนึ่งภายใต้สาขาบริการต่าง ๆ ที่ประเทศไทยผูกพัน การเปิดเสรีทางการค้าในองค์การค้าโลก ได้แก่ การประกาศใช้พระราชบัญญัติการบัญชี พ.ศ. 2543 การยกเลิกพระราชบัญญัติผู้สอบบัญชี พ.ศ. 2505 ที่บังคับใช้มานาน และมีบทบัญญัติบางประการไม่สอดคล้องกับวิชาชีพในปัจจุบัน มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติวิชาชีพบัญชี พ.ศ. 2547 แทน เพื่อให้มีสภาวิชาชีพบัญชีในการกำกับดูแล ส่งเสริมและพัฒนากิจการประกอบวิชาชีพบัญชี และควบคุมจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี ให้มีมาตรฐานและมีคุณภาพที่จะสามารถสร้างความมั่นใจในการใช้บริการด้านบัญชีให้กับสาธารณชน บุคคลหรือนิติบุคคล หรือนิติบุคคลที่ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี ปฏิบัติงานให้

การบังคับใช้พระราชบัญญัติการบัญชี พ.ศ. 2543 ประกอบกับการบังคับใช้พระราชบัญญัติวิชาชีพบัญชี พ.ศ. 2547 ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนหน้าที่การปฏิบัติงานด้านการบัญชีขึ้นภายในองค์กร และเป็นโอกาสให้มีนักบัญชีเข้าสู่ตลาดแรงงานมากขึ้น ทำให้วิชาชีพบัญชีขยายครอบคลุมออกไปหลายด้าน ได้แก่ การทำบัญชี การสอบบัญชี การบัญชีบริหาร การวางระบบบัญชี การบัญชีภาษีอากร การศึกษาและเทคโนโลยีการบัญชี การบริการเกี่ยวกับการบัญชีด้านอื่น ๆ ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง โดยวิชาชีพบัญชีในแต่ละด้าน มีลักษณะความสำคัญ และต้องมีความรู้ด้านบัญชีดังต่อไปนี้ (ตารางที่ 2.1) (เพ็ญธิดา พงษ์ธานี, 2547: 7)

ตารางที่ 2.1 วิชาชีพบัญชี ลักษณะงาน และความรู้ที่ต้องมี

วิชาชีพบัญชี	ลักษณะงาน	ความรู้ที่ต้องมี
1. การทำบัญชี	- จัดทำบัญชี - ปิดบัญชี - จัดทำงบการเงิน	- บัญชีการเงิน - บัญชีชั้นกลาง - บัญชีชั้นสูง
2. การบัญชีบริหาร	- จัดทำรายงานเพื่อผู้บริหาร - วิเคราะห์งบการเงิน	- บัญชีการเงิน - บัญชีชั้นกลาง - บัญชีชั้นสูง - บัญชีบริหาร - บัญชีต้นทุน

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

วิชาชีพบัญชี	ลักษณะงาน	ความรู้ที่ต้องมี
3. การบัญชีภาษีอากร	- จัดทำและยื่นภาษี - จัดทะเบียนภาษี - ชำระบัญชี - ให้คำปรึกษาด้านภาษีอากร	- บัญชีการเงิน - กฎหมายภาษีอากร -
4. การสอบบัญชี	- การตรวจสอบงบการเงินให้เป็นไปตามมาตรฐานการบัญชีที่รับรองทั่วไป	- บัญชีการเงิน - การสอบบัญชี - การฝึกปฏิบัติงานสอบบัญชี
5. การวางระบบบัญชี	- ให้คำปรึกษาด้านการออกแบบและวางระบบบัญชี - การติดตั้งใช้งานซอฟต์แวร์ทางบัญชี	- บัญชีการเงิน - คอมพิวเตอร์ฮาร์ดแวร์ - ซอฟต์แวร์ - ระบบเครือข่าย
6. ด้านการศึกษา	- การบรรยายและฝึกอบรม	- มีความรู้ด้านการบัญชีในส่วนที่บรรยายฝึกอบรม
7. งานเทคโนโลยีการบัญชี	- ตรวจสอบการควบคุมภายในระบบสารสนเทศที่ใช้คอมพิวเตอร์ และการพัฒนาซอฟต์แวร์สำเร็จทางการบัญชี	- บัญชีการเงิน - คอมพิวเตอร์ฮาร์ดแวร์ - ซอฟต์แวร์ - ระบบเครือข่าย - การตรวจสอบระบบสารสนเทศ - การฝึกปฏิบัติงานตรวจสอบระบบสารสนเทศ

แหล่งที่มา: เพญธิดา พงษ์ธานี (2547:7)

ดังนั้นผู้ประกอบการวิชาชีพบัญชีในยุคการเปิดเสรีทางการค้า และมีความเจริญทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น นักบัญชีจำเป็นต้องพัฒนาความรู้ความสามารถของตนเองให้พร้อมเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว (อรุณี เทพเจริญ, 2547) ทำให้หน่วยงานที่มีบทบาทสร้างนักบัญชี ซึ่งเป็นหน่วยงานทางการศึกษาจึงต้องตระหนักถึงความสำคัญในการให้ความรู้ที่สามารถเป็นพื้นฐานในการพัฒนาศักยภาพของบัณฑิตสาขาวิชาการบัญชีในด้านต่าง ๆ ที่จำเป็นในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Randy L. Desimone ที่เสนอว่า การพัฒนาทรัพยากรบุคคล โดยทั่วไปต้องมุ่งเน้น 3 ประการด้วยกัน คือ ความรู้ (Knowledge) ทักษะหรือความชำนาญ (Skill) และความสามารถ (Abilities) โดยที่คนมีความรู้ ความชำนาญ และมีความสามารถที่จะทำงานที่ได้รับมอบหมายได้ ผลงานก็จะเกิดขึ้น องค์กรก็มีผลผลิตเพิ่มมากขึ้น และมีความสามารถในการ

แข่งขัน และอิทธิพลเหนือการกระทำของคน คือความคิด ความเชื่อ ความมุ่งมั่น หรือวิถีคิดของคน ที่รวมเรียกว่า ทัศนคติ (มาริสซา เซอร์ฟฤตพิงส์, 2547)

International Education Standard 6 (2003) กำหนดแม่บทการศึกษาศาสนา "ศักยภาพ" ของผู้ประกอบการวิชาชีพ หมายถึง ความรู้ ทักษะ คุณค่า ทัศนคติ และจรรยาบรรณของผู้ประกอบการวิชาชีพ บัญชี ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่จะช่วยให้ผู้ประกอบการวิชาชีพบัญชีมีความสามารถที่จะปฏิบัติงานได้อย่างเต็มความสามารถ หลังจากได้ผ่านประสบการณ์ การปฏิบัติงาน และผ่านการประเมินจากหน่วยงานหรือสถานที่จำลอง (ฝึกงาน) แล้ว โดยนักบัญชีต้องสามารถแสดงให้เห็นว่าตนเองมีความรู้ในวิชาชีพบัญชีซึ่งครอบคลุมเกี่ยวกับความรู้ทั่วไป ความรู้ทางธุรกิจ ความรู้ทางเทคโนโลยีสารสนเทศ และความรู้ทางบัญชี โดยสามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติงาน การแก้ปัญหา ระบุปัญหาทางธุรกิจ ระบุปัญหาทางจริยธรรม และให้คำแนะนำแก่ผู้อื่นได้อย่างมีเหตุผลและชัดเจน ซึ่งจะทำให้ผู้ที่เป็นนายจ้าง ลูกค้า และประชาชนมั่นใจในศักยภาพและความสามารถของนักบัญชีในการทำงานต่อหน้าที่ความรับผิดชอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ทำให้เกิดความเสียหายต่อส่วนรวม ซึ่งหมายความว่า การจะพัฒนาบัณฑิตสาขาการบัญชีให้ก้าวไปสู่การเป็นนักบัญชีมืออาชีพในอนาคต บัณฑิตจะต้องได้รับการพัฒนาด้านความรู้ ทักษะ และจรรยาบรรณของผู้ประกอบการวิชาชีพไปพร้อม ๆ กัน

ลักขณา ศรีวัฒน์ (2544) ยังให้ข้อเสนอว่า นอกจากผู้ประกอบการวิชาชีพบัญชีจะมีความรู้ ทักษะ คุณค่า จรรยาบรรณแล้ว นักบัญชียังต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อเสริมสร้างบุคลิกภาพให้มีภาพลักษณ์ที่ดี เป็นที่น่าเชื่อถือต่อสาธารณชน พฤติกรรมของมนุษย์ประกอบด้วย พฤติกรรมภายนอกและภายใน พฤติกรรมภายนอก (Overt Behavior) เป็นการแสดงออกทางท่าทาง การใช้คำพูด ส่วนพฤติกรรมภายในหรือ พฤติกรรมปกปิด (Covert Behavior) เป็นการแสดงออกทางความคิด (Idea) อารมณ์ (Emotion) และความรู้สึก (Feeling)

2.1.2 ความรู้ของบัณฑิตสาขาการบัญชี

International Education Standard 9 (อ้างใน ศิลปพร ศรีจันเพชร, 2545) ระบุว่าผู้ประกอบการวิชาชีพบัญชีควรมีความพร้อมในด้านความรู้ ความเข้าใจในวิชาชีพบัญชีซึ่งครอบคลุมความรู้เกี่ยวกับความรู้ทั่วไป ความรู้ทางธุรกิจ ความรู้ทางเทคโนโลยีสารสนเทศ และความรู้ในวิชาชีพบัญชี ซึ่งสถาบันการศึกษาต้องตระหนักในการให้ความรู้ที่จำเป็นเพื่อเตรียมพื้นฐาน และความพร้อมให้กับนักศึกษาเพื่อออกไปประกอบวิชาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ ความรู้ความสามารถของนักบัญชีในด้านต่าง ๆ ที่มีผลต่อการตัดสินใจขององค์กรและผู้รับผิดชอบงานด้านบัญชีในการรับบัณฑิตสาขาบัญชีเข้าทำงาน ได้แก่

1) **ความรู้ทั่วไป** International Education Standard 2 (2003) ระบุว่าความรู้ทั่วไปประกอบด้วย ความรู้เกี่ยวกับสังคม การเมือง เศรษฐกิจ การปกครอง และวัฒนธรรม ซึ่งจะทำให้ให้นักบัญชีมีความรอบรู้ มีความสามารถในการใช้ดุลพินิจในการคิด การอ่าน การเขียน และการวิเคราะห์วิจารณ์

รวมทั้งกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องอันเป็นจุดเริ่มต้นของวิชาชีพบัญชี ทั้งนี้ สังคม การเมืองและการปกครองเป็นสิ่งที่เกี่ยวเนื่องกัน และมีผลต่อการดำเนินธุรกิจ ซึ่งกระทบกับการบัญชีโดยตรง

ความรู้เกี่ยวกับสังคม ได้แก่ การเข้าใจลักษณะรูปแบบและโครงสร้างของสังคมต่าง ๆ ทั้งสังคมของตน และสังคมอื่น ๆ เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีระหว่างกัน ซึ่งจะทำให้มีการดำเนินชีวิตร่วมกันอย่างมีความสุข เข้าใจถึงข้อเท็จจริงของสภาพปัญหาทางสังคม และเข้าใจธรรมชาติของมนุษย์ ซึ่งจะนำไปใช้ประโยชน์กับวิชาชีพต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ในขณะที่ความรู้ทางการเมืองการปกครองเป็นความรู้เกี่ยวกับการบริหารประเทศโดยเฉพาะที่เกี่ยวกับนโยบายในการบริหารประเทศ (อมร รักษาสิทธิ์, 2545) และความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม ได้แก่ พฤติกรรมและสิ่งที่คนในหมู่คณะสร้างขึ้นจากการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน (พจนานุกรมฉบับ เฉลิมพระเกียรติ, 2530-2531)

2) **ความรู้เกี่ยวข้องกับวิชาชีพบัญชี** International Education Standard 2 (2003) กำหนดความรู้ทางธุรกิจเป็นความรู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการทำงานของนักบัญชีเป็นอย่างมาก เนื่องจากนักบัญชีเป็นผู้ให้ข้อมูลในรูปของตัวเลข ซึ่งมีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงานของธุรกิจ นักบัญชีจึงต้องมีความรู้ทางธุรกิจครอบคลุมเกี่ยวกับ เศรษฐศาสตร์ การตลาด พฤติกรรมองค์กร การจัดการ ธุรกิจระหว่างประเทศ การวิเคราะห์เชิงปริมาณและสถิติ เป็นต้น

3) **ความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศ** ปัจจุบันเป็นยุคของความเจริญรุ่งเรืองทางเทคโนโลยีสารสนเทศ การติดต่อสื่อสารในธุรกิจต่าง ๆ ต้องอาศัยเทคโนโลยีสมัยใหม่มากมาย เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการปฏิบัติงาน ความรู้ทางเทคโนโลยีสารสนเทศจึงมีความสำคัญต่อการประกอบวิชาชีพบัญชี ดังนั้นนักบัญชีจำเป็นต้องมีความรู้พื้นฐานในการใช้ระบบสารสนเทศ ความรู้เกี่ยวกับการควบคุมโดยระบบสารสนเทศ และนำมาประยุกต์ใช้ในธุรกิจตลอดจนความสามารถในการวิเคราะห์และการออกแบบระบบสารสนเทศ (International Education Standard 2, 2003)

4) **ความรู้ทางบัญชีและวิชาที่เกี่ยวข้อง** ประกอบด้วยความรู้เกี่ยวกับการบัญชี การเงิน รายงานทางการเงิน การบัญชีบริหาร การภาษีอากร กฎหมายธุรกิจ การเงินและการจัดการ การควบคุม และการตรวจสอบภายใน การสอบบัญชี และจรรยาบรรณวิชาชีพทางบัญชี (International Education Standard 2, 2003)

2.1.3 ทักษะของบัณฑิตสาขาการบัญชี

ทักษะตามความหมายจากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2525)หมายถึง ความชำนาญในด้านความคิดและการปฏิบัติเชิงสร้างสรรค์ที่เกิดขึ้นจนเป็นนิสัยจนเป็นทักษะพิเศษเฉพาะตัวบุคคล นักศึกษาควรได้รับการพัฒนาทักษะพื้นฐานที่จำเป็นประกอบด้วย

1) **ทักษะพื้นฐานทางการคิดและการใช้เหตุผล** ทักษะด้านนี้กรมวิชาการ (2542) ให้ความหมายว่า เป็นความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณและสร้างสรรค์ โดยนำมาวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล เพื่อให้ได้แนวทางในการแก้ปัญหาอย่างเหมาะสม ผู้ที่มีทักษะการคิดระดับสูงมีเหตุมีผล

มีวิจารณญาณที่เหมาะสม มีความคิดสร้างสรรค์ จะได้รับการยกย่องจากสังคมและเป็นผู้นำไปสู่ความเจริญก้าวหน้า สังคมที่มีนักคิดมาก ๆ จะเป็นสังคมที่มีความเจริญก้าวหน้า (อรพรรณ พรสีมา, 2543)

2) **ทักษะด้านอารมณ์ ความรู้สึก** Baron (1989) กล่าวว่า ความสามารถในการพัฒนาอารมณ์ หรือ (Emotional Quotient : EQ) คือ ความสามารถในการรู้ตัว และการมีพัฒนาการทางอารมณ์ที่เหมาะสม และมีความสามารถในการปรับตัวเข้ากับสังคมปัจจุบัน EQ เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้คนประสบความสำเร็จ ในขณะที่ (Intelligence Quotient : IQ) เป็นความสามารถทางสติปัญญา ดังนั้น คนจึงต้องมีความสมดุลระหว่าง EQ และ IQ ผู้ที่มีคุณลักษณะของ EQ สูง จะเป็นบุคคลที่รู้ตัว ประเมินตนเองอย่างถูกต้อง รู้สภาวะที่แท้จริงของตนเอง ควบคุมตนเองได้ คนที่มีคุณลักษณะเช่นนี้จะเป็นคนที่ได้รับการยอมรับในสังคม ประสบความสำเร็จและมีความสุขในชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542)

3) **ทักษะด้านภาษาและการสื่อสาร** หมายถึง ความสามารถในการฟัง พูด อ่าน และเขียน เพื่อส่งและรับข่าวสารข้อมูล ด้วยการวิเคราะห์ สรุปความ ขยายความ และจัดระบบข้อมูล ตลอดจนประยุกต์ใช้ข้อมูลข่าวสาร โดยเลือกใช้วิธีการ หรือเครื่องมือในการสื่อสารได้เหมาะสมกับสถานการณ์ (กรมวิชาการ, 2542)

4) **ทักษะในการแสวงหาความรู้** ประกอบด้วยความสามารถในการค้นหาแหล่งข้อมูล ทักษะในการเลือกใช้ข้อมูลได้อย่างเหมาะสม มีทักษะในการวิเคราะห์ แปลความ สรุปผลและนำข้อมูลไปใช้ให้เกิดความประโยชน์ (กรมวิชาการ, 2542) เมื่อการศึกษาเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตของบุคคล ทักษะในการแสวงหาความรู้จึงเป็นทักษะที่มีความสำคัญ และจำเป็นสำหรับนักศึกษาในปัจจุบันอย่างยิ่ง และเมื่อเทคโนโลยีสารสนเทศมีบทบาทมากขึ้น การถ่ายเทข้อมูล ทำได้อย่างรวดเร็ว นักศึกษาจึงจำเป็นต้องมีทักษะที่จะรู้จักเลือกรับข้อมูล (http://www.stou.ac.th/Thai/offices/Oes/Guide/st_skill, 25/06/2547, อ้างในเพ็ญธิดา พงษ์ธานี, 2547)

5) **ทักษะด้านการจัดการ** หมายถึง กระบวนการในการทำงานให้สำเร็จตั้งแต่การวางแผน การปฏิบัติงาน การประเมินผลงาน และการสรุปผลงาน และสามารถเลือกใช้วิธีการแก้ปัญหาที่เหมาะสม และปรับตัวให้เหมาะสมกับสถานการณ์ (กรมวิชาการ, 2542)

ความรู้และทักษะที่จำเป็นพื้นฐานของผู้เป็นบัณฑิตที่เป็นเหตุผลที่ทำให้บัณฑิตสาขาการบัญชีที่จะต้องออกไปประกอบวิชาชีพบัญชีต้องสามารถนำความรู้ในทางทฤษฎีมาปฏิบัติได้โดยใช้ทักษะพื้นฐานเป็นองค์ประกอบในการวิเคราะห์ ตีความหมาย การประเมินผลและสื่อสารอื่น ๆ ดังนั้นบัณฑิตสาขาการบัญชีจึงต้องสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้กับสถานการณ์จริง โดยต้องมีทักษะสำคัญในการใช้สติปัญญา (Intellectual Skill) ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ (Interpersonal Skills) โดยทำงานเป็นกลุ่มเป็นผู้นำ ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ ทักษะในด้านการติดต่อสื่อสาร (Communication Skills) และทักษะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

2.1.4 คุณค่า และจรรยาบรรณของบัณฑิตสาขาการบัญชี

จรรยาบรรณ หมายถึง ประมวลความประพฤติที่ผู้ประกอบวิชาชีพแต่ละประเภทกำหนดขึ้น เพื่อรักษาและส่งเสริมเกียรติคุณ ชื่อเสียงและฐานะของสมาชิก ซึ่งจะเขียนเป็นลายลักษณ์อักษรหรือไม่ก็ได้ (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2525, 2538) นอกจากนี้ อรุณ รักธรรม (2524) ยังให้ความหมายในลักษณะที่เกี่ยวกับสิ่งที่ใช้ในควบคุมความประพฤติภายในซึ่งสังคมในอาชีพใดอาชีพหนึ่งยอมรับว่าเป็นความประพฤติที่ดีและชอบ ในขณะที่สมร อมรวิวัฒน์ (2530) ให้ความหมายว่า เป็นการงานเลี้ยงชีพอย่างมีคุณธรรม ประกอบอาชีพอย่างสุจริต และขยันหมั่นเพียร รวมทั้งการดำรงตนอย่างเหมาะสมงานอาชีพนั้น ๆ

โดยสรุปจรรยาบรรณจึงเป็นแนวทางในการประกอบอาชีพ ประกอบวิชาชีพอย่างมีคุณธรรม ซึ่งสมาชิกในวิชาชีพนั้นยอมรับว่า เป็นการประพฤติที่ดีและถูกต้องตามมาตรฐานจรรยาบรรณได้แก่ **ประโยชน์นิยม** คือการประพฤติปฏิบัติ เพื่อให้เกิดประโยชน์และมีผลดีต่อสังคม **สัจนิยม** คือ การประพฤติปฏิบัติโดยไม่ยัดเอาประโยชน์ของผู้ใดผู้หนึ่ง และ **มนุษยนิยม** คือการประพฤติปฏิบัติเพื่อให้เกิดการพัฒนาประสิทธิภาพ สติปัญญา ความสามัคคี ความเป็นอยู่และความเป็นธรรม (ไชย ณ พล, 2540)

กระทรวงศึกษาธิการได้สรุปไว้ว่า บุคคลที่มีจรรยาบรรณ คือบุคคลที่ประกอบด้วยลักษณะดังต่อไปนี้ (สุภาพร พิศาลบุตร, 2544)

- 1) ความรับผิดชอบ คือ มุ่งมั่น ตั้งใจในการปฏิบัติหน้าที่
- 2) ความซื่อสัตย์ คือ การประพฤติปฏิบัติอย่างเหมาะสมตรงความเป็นจริง ประพฤติอย่างตรงไปตรงมา
- 3) ความมีเหตุผล คือ การใช้ปัญญาในการประพฤติปฏิบัติ รู้จักไตร่ตรอง พิสูจน์ให้ประจักษ์ ไม่หลงงมงาย
- 4) ความกตัญญูกตเวทิตะ คือ ความรู้สำนึกในการอุปการคุณที่ผู้อื่นมีต่อเรา การแสดงออกและการตอบแทนบุญคุณ
- 5) การรักษาระเบียบวินัย คือ การควบคุมการประพฤติปฏิบัติให้ถูกต้อง และเหมาะสมกับมารยาท ข้อบังคับ กฎหมาย และศีลธรรม
- 6) ความเสียสละ คือ การละเว้นจากการเห็นแก่ตัว การให้แบ่งปันแก่คนที่ควรให้ด้วย กำลังกาย กำลังทรัพย์
- 7) ความสามัคคี คือ ความพร้อมเพรียงเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันร่วมมือกันทำกิจกรรมให้สำเร็จ
- 8) การประหยัด คือ การใช้สิ่งทั้งหลายอย่างพอเหมาะพอควรให้ได้ประโยชน์มากที่สุด
- 9) ความยุติธรรม คือ การปฏิบัติด้วยความเที่ยงตรงสอดคล้องกับความเป็นจริงและเหตุผล ไม่มีความลำเอียง
- 10) ความอดุสาหะ คือ ความพยายามอย่างเข้มแข็งเพื่อให้เกิดความสำเร็จในการทำงาน

11) **ความเมตตากรุณา** คือ ความรักใคร่ปรารถนาจะให้ผู้อื่นเป็นสุข ความสงสารคือจะช่วยให้ผู้อื่นพ้นทุกข์

คุณค่าทางวิชาชีพที่นักวิชาชีพบัญชีจำเป็นต้องมี ได้แก่ ความตั้งใจในการปฏิบัติงานอย่างมีคุณธรรม ความเที่ยงธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต ความเป็นอิสระตามมาตรฐานของวิชาชีพ มรรยาทของวิชาชีพ ความสำนึกต่อความรับผิดชอบต่อสังคมเกี่ยวกับประโยชน์ของสาธารณชน และความตั้งใจที่จะเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เป็นต้น ดังนั้นการให้การศึกษาและสร้างความชำนาญต้องทำให้นักวิชาชีพบัญชีตระหนักถึงคุณค่าทางวิชาชีพ และปฏิบัติตนอย่างมีคุณธรรมเพื่อประโยชน์ต่อสังคมและวิชาชีพ (International Education Standards 2, 2003)

พระราชบัญญัติวิชาชีพบัญชี พ.ศ.2547 ได้กำหนดให้สภาวิชาชีพบัญชีจัดทำจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี หรือผู้ซึ่งขึ้นทะเบียนไว้กับสภาวิชาชีพบัญชีปฏิบัติตามนอกเหนือจากการปฏิบัติตามมาตรฐานการบัญชี มาตรฐานการสอบบัญชี หรือมาตรฐานอื่นใดที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติวิชาชีพบัญชี พ.ศ.2547 โดยครอบคลุมข้อกำหนดดังต่อไปนี้

- 1) ความโปร่งใส ความเป็นอิสระ ความเที่ยงธรรม และความซื่อสัตย์
- 2) ความรู้ความสามารถและมาตรฐานในการปฏิบัติงาน
- 3) ความรับผิดชอบต่อผู้รับบริการ และการรักษาความลับ
- 4) ความรับผิดชอบต่อผู้ถือหุ้น ผู้เป็นหุ้นส่วน หรือบุคคลหรือนิติบุคคลที่ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีปฏิบัติหน้าที่ให้

ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีที่ไม่ปฏิบัติตามจรรยาบรรณดังกล่าวถือว่าผิดจรรยาบรรณ จะถูกลงโทษ โดยคณะกรรมการจรรยาบรรณ และลงมติเป็นคำสั่งโทษระดับเบาไปหาหนัก ตั้งแต่การตักเตือนเป็นหนังสือ การภาคทัณฑ์ การพักใช้ใบอนุญาต หรือเพิกถอนการขึ้นทะเบียนโดยมีกำหนดเวลา และเพิกถอนใบอนุญาต เพิกถอนการขึ้นทะเบียน โดยไม่มีกำหนดเวลา หรือสั่งให้พ้นจากการเป็นสมาชิกสภาวิชาชีพบัญชี

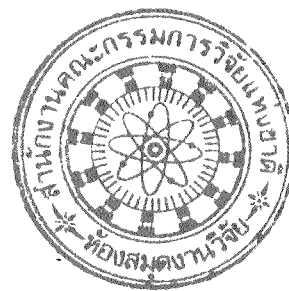
2.1.5 บุคลิกภาพของผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี

บุคลิกภาพ คือ ลักษณะส่วนรวมของบุคคลแต่ละคน ที่ปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม โดยแต่ละคนจะมีรูปแบบของการแสดงออกพฤติกรรมที่แตกต่างกัน (Hilgard, Bernard, Hartman, Ruch, Allpert อ้างใน สถิต วรงค์สวรรค์, 2544)

การเสริมสร้างบุคลิกภาพต้องอาศัยพื้นฐานของบุคคล ประกอบด้วย

- 1) ต้องเอาใจใส่สุขภาพ ออกกำลังกาย ทำงาน กินอาหาร พักผ่อนอย่างเหมาะสม
- 2) บำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์แก่สังคม
- 3) ศึกษางานในหน้าที่
- 4) ฝึกนิสัยเป็นคนขวนขวาย มีความสนใจรักงานในหน้าที่

- 5) เป็นผู้ฟังที่ดี ฟังอย่างมีศิลปะ
- 6) มีวาทศิลป์
- 7) มีความรู้พอจะคุยกับผู้อื่นได้ทุกระดับ
- 8) รู้จักถ่อมตน
- 9) วิสาสะกับเพื่อนตามสมควร
- 10) อย่างมุ่งสร้างบุคลิกภาพมากจนฝืนธรรมชาติ
- 11) หลีกเลียงความรู้สึกว่าตนเองต่ำต้อย ไม่มีความสามารถ
- 12) หลีกเลียงความอิจฉาริษยา และ
- 13) ไม่ไวตัวมากเกินไป ไม่แยกตัวจากสังคม

2.1.6 คุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์

จรัส สุวรรณเวลา (2545) เสนอว่าคุณลักษณะของบัณฑิตอันพึงประสงค์ที่มองจากวิวัฒนาการของอุดมศึกษาจากความจำเป็นในปัจจุบันและอนาคต ตลอดจนจากความเป็นไปได้จริง ได้แบ่งคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ออกเป็น 6 กลุ่ม ดังนี้

1) **คุณลักษณะด้านวิชาชีพ** หมายถึง ความรู้ ทักษะ เจตคติ และจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ แต่ละวิชาชีพย่อมมีความแตกต่างกันได้ บางวิชาชีพมีการรับรองตามกฎหมายให้มีสิทธิเพิ่มเติมเป็นกรณีพิเศษเหนือประชาชนโดยทั่วไป ข้อกำหนดด้านวิชาชีพจึงเป็นข้อกำหนดที่พึงมีการรับสิทธิตามกฎหมายจากรัฐ ซึ่งรัฐมักจะมอบหมายให้วงการวิชาชีพนั้นดูแลกันเอง โดยดูว่ามีความรู้ ความสามารถเพียงพอที่จะได้รับสิทธิและดูแลให้ประพฤติปฏิบัติอยู่ในกรอบจรรยาบรรณของวิชาชีพ

2) **กลุ่มความเป็นนักวิชาการ** หมายถึง ความสามารถในการหาความรู้เพิ่มเติมและคงความเป็นนักวิชาการไว้ตลอดเวลา ทั้งนี้ต้องมีวิสัยใฝ่รู้กำกับด้วยจึงจะสามารถเป็นนักวิชาการได้ในสภาพที่วิทยาการก้าวหน้าและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ความสามารถทางภาษาวิชาการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาษาอังกฤษ ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารสารสนเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตเป็นเครื่องมือสำคัญในการคงเป็นวิชาการนอกจากนี้นักวิชาการยังมีจรรยาบรรณหรือศีลของนักวิชาการอันพึงรักษา ได้แก่ ความซื่อสัตย์สุจริต ไม่กล่าวเท็จ ไม่เอาสมบัติของผู้อื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งทรัพย์สินทางปัญญามาเป็นของตนเอง ใช้วิชาการในทางก่อให้เกิดประโยชน์ ไม่ใช่ก่อให้เกิดเป็นโทษหรืออันตรายต่อสังคมและต่อตนเอง

3) **กลุ่มกระบวนการความคิด** ตั้งแต่การมีวิจารณ์ญาณ สามารถตีค่าสิ่งต่าง ๆ ได้ และให้ข้อมูลข้อเท็จจริงได้อย่างเหมาะสม และสมเหตุผลผลเรียกว่า "คิดเป็น"

4) **กลุ่มความสามารถที่จะพัฒนาและปรับตัวให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง** โดยมีวิสัยทัศน์และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีนวัตกรรม สามารถสร้างงานของตนเองได้ เรียกว่า "ทำเป็น" และ "แก้ปัญหาเป็น"

5) **กลุ่มความเป็นพลเมืองดีของประเทศ ของภูมิภาค และของโลก** คือ มีค่าความนิยม ความเชื่อถือที่ถูกต้อง สมฐานะ ทั้งด้านสังคมและมนุษยธรรม เช่น สันติภาพ ความยุติธรรมในสังคม เสรีภาพ เสมอภาค และเอกภาพ อันเป็นเครื่องกำกับพฤติกรรมให้สามารถใช้ความรู้และสมรรถนะไปในทางที่ถูกและควร สามารถยืนหยัดได้ในหลักการเป็นที่พึงของสังคมได้

6) **กลุ่มคุณธรรม จริยธรรม** ตามสมควรแก่ฐานะของผู้ที่ได้รับการศึกษาดี โดยสอดแทรก กำกับอยู่ในพฤติกรรมทุกด้าน ทั้งกาย วาจา และใจ

2.1.7 คุณลักษณะของบัณฑิตสาขาการบัญชีที่พึงประสงค์

จากข้อมูลที่กล่าวมาตั้งแต่ 2.1.1 - 2.1.6 อาจสรุปว่าบัณฑิตสาขาการบัญชี คือ ผู้ที่จะออกไปประกอบวิชาชีพบัญชีหรือให้บริการด้านบัญชีแก่นายจ้าง ลูกค้า ประชาชน ผู้ลงทุนในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งจะต้องสร้างความเชื่อมั่นในมาตรฐานและคุณภาพในการปฏิบัติงานภายใต้มาตรฐานการบัญชี มาตรฐานการสอบบัญชี มาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับพระราชบัญญัติบัญชี พ.ศ. 2543 และพระราชบัญญัติวิชาชีพ พ.ศ. 2547 ให้เป็นที่เชื่อถือต่อสาธารณชน และเพื่อเป็นการรักษามาตรฐานและคุณภาพในวิชาชีพให้สอดคล้องกับความต้องการของธุรกิจ และความคาดหวังขององค์กรต่าง ๆ บัณฑิตสาขาการบัญชีจึงควรมีความรู้ ความสามารถและบุคลิกภาพที่พึงประสงค์ ดังต่อไปนี้ (ตารางที่ 2.2) (เพ็ญธิดา พงษ์ธานี, 2547: 21-22)

ตารางที่ 2.2 ความรู้ ความสามารถและบุคลิกภาพที่พึงประสงค์

ความรู้ทางวิชาชีพบัญชี	ทักษะความเป็นนักบัญชี	คุณค่าทางวิชาชีพ จรรยาบรรณของนักบัญชี	บุคลิกภาพความเป็นนักบัญชี
1. ความรู้ทั่วไป สังคม เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม 2. เกี่ยวข้องกับวิชาชีพบัญชี เศรษฐศาสตร์ การตลาด การเงิน การจัดการ กฎหมาย และภาษีอากร 3. เทคโนโลยีสารสนเทศ การใช้คอมพิวเตอร์ โปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชี และระบบพาณิชย์ อิเลคทรอนิกส์ 4. วิชาชีพบัญชี บัญชีการเงิน บัญชีบริหาร การสอบบัญชี การตรวจสอบภายใน	1. การใช้สติปัญญา มีวิจารณญาณไตร่ตรอง มีความสามารถเลือกใช้วิธีการ แก้ปัญหาที่เหมาะสม และ ความสามารถในการวิเคราะห์ และเลือกใช้ข้อมูล 2. มนุษย์สัมพันธ์ ความสามารถในการ ประสานงานได้เป็นอย่างดี การทำงานร่วมกับผู้อื่น 3. การติดต่อสื่อสาร มีศิลปะในการแสดงความคิดเห็น การนำเสนอ การพูด เขียนได้ตรงประเด็น 4. เทคโนโลยีสารสนเทศ ความสามารถในการใช้ คอมพิวเตอร์ระบบ เครือข่ายได้ ใช้อีเมลล์ และ สืบค้นข้อมูล on-line	1. โปร่งใส ความเป็นอิสระ เที่ยงธรรม ซื่อสัตย์สุจริตซึ่งประกอบด้วย ความซื่อสัตย์ มีเหตุผล ยุติธรรม และเมตตาคุณ 2. มีมาตรฐานในการปฏิบัติงาน รักษาระเบียบวินัย การใช้ ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า มีความ ซื่อสัตย์ 3. ความรับผิดชอบและ รักษาความลับ มีความรับผิดชอบ กตัญญู เสียสละ อุทิศตน และรักษา ความลับขององค์กร	1. การใช้คำพูด มีวาจาสุภาพ อ่อนโยน และ การใช้คำสละสลวยและคำควบ กล้ำที่ถูกต้อง 2. รูปร่างหน้าตา การเป็นเพศชาย การเป็น เพศหญิง และการมีรูปร่าง หน้าตาสมส่วน 3. อารมณ์ ความร่าเริงแจ่มใส การ ควบคุมตนเองและปรับตัว เหมาะสมกับสถานการณ์ 4. เจตคติ เชื่อมั่นตนเองยอมรับความ คิดเห็นของผู้อื่นและมีทัศนคติ ที่ดีต่อวิชาชีพบัญชี

แหล่งที่มา: เพ็ญธิดา พงษ์ธานี (2547: 21-22)

การศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์จากรายงานการประชุมสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง “บัณฑิตอุดมคติไทย: การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในแผนพัฒนาอุดมศึกษา ฉบับที่ 8” คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ของคนไทยตามทัศนะของพระธรรมปิฎก เสนอว่า บัณฑิตที่พึงประสงค์ต้อง ใฝ่รู้ ใฝ่สิ่งยาก มองกว้าง คิดไกล ใฝ่สูง มากกว่า มองแคบ คิดใกล้ใฝ่ต่ำ เป็นได้ทั้งผู้นำและผู้ให้มากกว่าเป็นผู้ตามและผู้รับ และเน้นความเป็นไทย กว้างไกลต่อโลกและสากล จากข้อเสนอข้างต้นนำมาประกอบกับผลการประชุมระดับชาติครั้งที่ 2 เรื่อง “บัณฑิตไทยในอุดมคติ” จึงได้กำหนดว่าความเป็นบัณฑิตไทยที่พึงประสงค์ “ต้องเป็นผู้ที่มีความเก่งคู่ความดี และมีความสามารถ” ความเก่ง หมายถึง ความรู้รอบ รู้ลึก มีวิจารณ์ญาณ คิดอย่างรอบคอบ ใฝ่รู้และใฝ่เรียน ความดี หมายถึง มีศีล สัจจะ ธรรมะ ขันติ จาคะ หิริโอตตปปะ มีมัทธมาปฏิบัติทา ความสามารถ หมายถึง การนำความรู้ในสาขาวิชาที่ได้ศึกษามาปฏิบัติได้ด้วยความรับผิดชอบต่อสังคมต่อตนเอง

บัณฑิตที่พึงประสงค์ตามวิสัยทัศน์อุดมศึกษา มีคุณลักษณะของความเป็นบัณฑิตที่สมบูรณ์ มีความรู้ความสามารถทั้งวิชาการ วิชาชีพ มีคุณธรรม จริยธรรม มีคุณลักษณะของผู้นำ ผู้ประกอบการ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้สามารถปรับตัวและนำการพัฒนาประเทศในสถานการณ์ปัจจุบันและอนาคตและลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ การมีวิสัยทัศน์มีความสามารถในการวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลข่าว มีความสามารถในการติดต่อสื่อสาร และสร้างสัมพันธภาพอันดีกับบุคคลอื่น ได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีค่านิยมในการตัดสินใจ เข้าใจและยอมรับลักษณะความแตกต่างของวัฒนธรรม ใฝ่รู้สามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลา มีสมรรถภาพในการคิดและวิเคราะห์เป็นระบบ รวมทั้งเต็มใจในการร่วมแก้ปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อมด้วยสันติวิธี ตลอดจนสามารถจัดการกับอารมณ์และปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2543)

อริสรา ธาณีนานนท์ (2552) กล่าวว่าบัณฑิตสาขาวิชาการบัญชีก็มีลักษณะทั่วไป เช่นดัง บัณฑิตในสาขาวิชาอื่น ๆ และมีลักษณะพิเศษของวิชาชีพที่ต่างจากวิชาอื่น ๆ เช่น ต้องมีความรับผิดชอบต่อกิจการที่ตนเองจัดทำบัญชีหรือทำการสอบบัญชี ซึ่งมีการกำหนดโทษทางกฎหมาย หากผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีกระทำผิดต่อสิ่งที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการบัญชี พ.ศ. 2543 พระราชบัญญัติวิชาชีพบัญชี พ.ศ. 2547 และจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชี นิมนวล เขียวรัตน์ และเกศรา สุพยนต์ (2546) ศึกษาความพึงพอใจของหัวหน้าหน่วยงานบัณฑิตมีความคาดหวังต่อบัณฑิตในด้านการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น ในสังคม การสื่อความหมาย ทักษะวิชาชีพ และด้านการจัดการ พบว่ามีค่าเฉลี่ยสูงกว่าเป้าหมาย โดยปัจจัยที่หัวหน้าหน่วยงานส่วนใหญ่ให้ความสำคัญมากที่สุดในการพิจารณารับบัณฑิตสาขาวิชาการบัญชี เข้าทำงาน คือ ความรู้เกี่ยวกับหลักวิชาการบัญชี ความสามารถในการติดต่อสื่อสาร ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ตามลำดับ อริสรา ธาณีนานนท์ (2552) ได้นำคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ตามวิสัยทัศน์อุดมศึกษา คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21 มาบูรณาการเข้ากับองค์ประกอบของการเป็นผู้ประกอบการวิชาชีพบัญชี หน้าที่ และความรับผิดชอบของนักบัญชีตาม

ข้อกำหนด คุณสมบัติของสภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์ รวมถึงจริยธรรมของผู้ประกอบวิชาชีพด้วย วางแนวทางของ “คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ในทางวิชาชีพบัญชี” ไว้ดังนี้ (1) มีความรู้ความสามารถทางวิชาการ ในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลข่าวสาร และคิดอย่างเป็นระบบ ต้องมีความรู้ภาษาไทย เพื่อนำไปสู่การบันทึกบัญชี การลงรายการเป็นภาษาไทย (2) มีความสามารถทางวิชาชีพบัญชี จัดทำบัญชีตามความเป็นจริง ตามมาตรฐานการบัญชี และมีเอกสารประกอบการลงบัญชีครบถ้วน และจบระดับปริญญาตรีทางบัญชี (3) มีคุณธรรม จริยธรรม มีจรรยาบรรณของนักบัญชี เต็มใจแก้ไขปัญหาสังคมโดยสันติวิธี (4) มีคุณลักษณะเป็นผู้นำ ผู้ประกอบการมีค่านิยมในการตัดสินใจ มีความสามารถในการตัดสินใจ มีทักษะด้านการจัดการ และมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (5) เป็นผู้นำมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีวิสัยทัศน์ (6) เป็นบุคคลใฝ่รู้ เป็นผู้เรียนรู้ตลอดเวลา (Life Long Learning) (7) มีความสามารถในการปรับตัว เพื่อนำการพัฒนาประเทศในปัจจุบันและอนาคต เข้าใจยอมรับความแตกต่างในวัฒนธรรม สามารถจัดการกับอารมณ์ และปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ มีความสามารถในการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นในสังคม บริหารเวลา แก้ปัญหาทางปฏิบัติในงานที่รับผิดชอบ (8) มีความสามารถในการสื่อความหมาย ติดต่อสื่อสาร สร้างสัมพันธภาพกับบุคคลอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กฤตพัธ นุญสิริ (http://dcms.thailis.or.th/tdc/browse.php?option=show&browse_type=title&titleid=12774&display=list_subject&q=นักบัญชี, สืบค้น เมื่อวันที่ 20 มีนาคม 2553) ศึกษาเรื่องแนวทางในการผลิตนักบัญชีตามความต้องการของสำนักงานบัญชี กรณีศึกษา: จังหวัดภูเก็ต โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการคุณสมบัติของนักบัญชีและบุคลิกภาพของนักบัญชี เพื่อเป็นแนวทางในการผลิตนักบัญชีให้ตรงกับความต้องการของสำนักงานบัญชีในจังหวัดภูเก็ต ผลการศึกษาพบว่า คุณสมบัติของนักบัญชีด้านการศึกษา มีความสำคัญในระดับปานกลาง โดยต้องจบการศึกษาด้านบัญชีโดยตรง และมีคุณวุฒิไม่ต่ำกว่าอนุปริญญาหรือปวส. ด้านความรับผิดชอบต่อวิชาชีพ มีความสำคัญระดับมาก คือ มีความซื่อสัตย์ในเรื่องการเงิน ด้านการพัฒนาตนเอง มีความสำคัญในระดับมาก คือ ไม่เคยต้องโทษจำคุกในความผิดตามกฎหมายบัญชี ด้านความสามารถอื่น ๆ มีความสำคัญในระดับมาก คือ มีความรู้เรื่องภาษีมูลค่าเพิ่ม บุคลิกภาพของนักบัญชีด้านกายภาพ มีความสำคัญในระดับปานกลาง คือ มีความสุขภาพอ่อนโยน ด้านสติปัญญา มีความสำคัญระดับมาก คือ เป็นคนฉลาดมีไหวพริบ ด้านพฤติกรรม มีความสำคัญระดับมาก คือ ไม่เห็นแก่ตัว มีน้ำใจ และคุณสมบัติและบุคลิกภาพของ นักบัญชีตามความต้องการของสำนักงานบัญชีในภาพรวม มีความสำคัญระดับมาก โดยคุณสมบัติด้านการพัฒนาตนเอง มีความสำคัญมากที่สุด ผลจากการศึกษาสถาบันการศึกษาสามารถนำไปเป็นแนวทางในการผลิตนักบัญชีให้ตรงกับความต้องการของสำนักงานบัญชี ในจังหวัดภูเก็ต โดยมีคุณลักษณะดังนี้ คุณสมบัติด้านการศึกษา การให้ความรู้ด้านวิชาชีพบัญชีเพื่อให้นักศึกษาเข้าใจในอาชีพนักบัญชี และศึกษาวิชาสาขาบัญชีจากมหาวิทยาลัยที่ทบวงมหาวิทยาลัยรับรอง คุณสมบัติด้านความรับผิดชอบต่อ

ต่อวิชาชีพการปลูกฝังนิสัยความซื่อสัตย์ สุจริต ในขณะที่กำลังศึกษาอยู่ในสถานศึกษา คุณสมบัติด้านการพัฒนาตนเองการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายบัญชี คุณสมบัติด้านความสามารถอื่น ๆ การมุ่งเน้นศึกษาเรื่องของวิชาภาษาอังกฤษ บุคลิกภาพด้านกายภาพ การฝึกและอบรมให้นักบัญชีสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ บุคลิกภาพด้านสติปัญญา การทำความเข้าใจในวิชาชีพและวิชาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กฎหมายแรงงาน เป็นต้น บุคลิกภาพด้านพฤติกรรม การมุ่งเน้นให้นักบัญชีเป็นคนมองโลกในแง่ดี โดยอยู่บนพื้นฐานของความถูกต้อง ไม่ผิดศีลธรรมและจริยธรรม

ทรงศรี สนิททรัพย์ (2544) ศึกษาคุณสมบัติที่พึงประสงค์และแนวโน้ม ความต้องการบัณฑิตทางบริหารธุรกิจ ช่วงปี พ.ศ. 2544 - 2546 ในกลุ่มธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม คุณสมบัติที่พึงประสงค์ของบัณฑิตทางบริหารธุรกิจที่กลุ่มธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมต้องการและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลการเลือกรับบัณฑิตบริหารธุรกิจเข้าทำงาน โดยสำรวจจากกลุ่มตัวอย่างเจ้าของกิจการหรือผู้จัดการฝ่ายบุคคลของธุรกิจจำนวน 541 คน ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้

1) บัณฑิตทางบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมต้องการในช่วงปี พ.ศ. 2544 - 2546 จำนวน 858,439 คน ปีพ.ศ. 2544 ต้องการบัณฑิตบริหารธุรกิจ จำนวน 289,022 คน ปีพ.ศ. 2545 ต้องการบัณฑิตบริหารธุรกิจจำนวนลดลงเป็น 274,415 คน ส่วนปีพ.ศ. 2546 บัณฑิตบริหารธุรกิจที่ต้องการกลับมีจำนวนเพิ่มขึ้นเป็น 295,002 คน

2) ธุรกิจประเภทการบริการ ต้องการบัณฑิตบริหารธุรกิจมากที่สุด จำนวน 546,723 คน รองลงมาได้แก่ ธุรกิจการค้าส่งและค้าปลีก และการผลิตโดยมีจำนวน 271,282 คน และ 40,434 คน ตามลำดับ

3) องค์ประกอบคุณสมบัติที่พึงประสงค์ของบัณฑิตบริหารธุรกิจ ระดับการศึกษาชั้นปริญญาตรี มีความสัมพันธ์กับผลการเลือกรับบัณฑิตบริหารธุรกิจในระดับปานกลาง โดยมี 4 องค์ประกอบที่พยากรณ์การเลือกรับบัณฑิตบริหารธุรกิจ ระดับปริญญาตรีอย่างมีนัยสำคัญ เรียงตามลำดับมากไปหาน้อยคือ (1) ความสามารถในการเป็นผู้ประกอบการ (2) พฤติกรรมทางจริยธรรม (3) ความรู้ความสามารถพิเศษ และ (4) บุคลิกภาพ

4) องค์ประกอบคุณสมบัติที่พึงประสงค์ของบัณฑิตบริหารธุรกิจระดับปริญญาโท มีความสัมพันธ์กับผลการเลือกรับบัณฑิตในระดับปานกลาง โดยมี 2 องค์ประกอบที่พยากรณ์ผลการเลือกรับบัณฑิตสาขาบริหารธุรกิจอย่างมีนัยสำคัญตามลำดับมากไปหาน้อย คือ การเข้าสังคมและมนุษยสัมพันธ์ และการพัฒนาตนเอง

ศุภโรจน์ เตชะบรรเจิด (2539) ศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของพนักงานบุคคลตามทัศนะของผู้บริหารระดับสูงและระดับกลางในธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารระดับสูงและระดับกลางมีความต้องการพนักงานเป็นเพศชายหรือหญิงก็ได้ อายุ 26-30 ปี วุฒิการศึกษาขั้นต่ำปริญญาตรี มีประสบการณ์การทำงาน 5 ปี รักษาความลับได้ดี มนุษยสัมพันธ์ดี มีจิตใจให้บริการ รับฟัง

ความคิดเห็นของผู้อื่น มีความรับผิดชอบต่องาน รักษาความลับสัญญา มีความเป็นผู้ที่มีความสามารถด้านการรับรู้และเข้าใจความรู้สึกของบุคคลในองค์กร การตอบโต้วิพากษ์วิจารณ์ในลักษณะที่เป็นมิตร การให้ความร่วมมือในการทำงานกับบุคคลต่าง ๆ การทำงานกับคนหลายประเภท การสร้างแรงจูงใจให้ผู้อื่นทำงาน และการทำงานด้วยตนเอง และมีความรู้ในด้านการสรรหาและคัดเลือก และการวางแผนกำลังคน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของพลู เดชะรินทร์และคณะ (2542) ซึ่งศึกษาการพัฒนาปรับปรุงสาขาวิชาและหลักสูตรของภาควิชาพาณิชยศาสตร์ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผลการศึกษาส่วนหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะของบัณฑิตในอนาคตที่ภาคธุรกิจต้องการมากที่สุดในปัจจุบัน คือ ต้องการบัณฑิตที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน มีความชำนาญด้านคอมพิวเตอร์ มีความสามารถในการสื่อสาร มีความอดทนในการทำงาน มีความรักดีต่อองค์กร มีความสามารถในการเรียนรู้ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และสามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้ดี สำหรับในอีก 5 ปีข้างหน้าภาคธุรกิจไทยต้องการบัณฑิตที่มีความแตกต่างจากบัณฑิตในปัจจุบัน คือ มีความรู้ในหลายด้านมากขึ้น มีความเชี่ยวชาญในภาษาอังกฤษมากขึ้น มีความรอบรู้ในเทคโนโลยีสมัยใหม่ มีความสามารถในการนำเสนอและเขียนรายงาน มีความรอบรู้ในด้านตลาด และธุรกิจระหว่างประเทศและมีความสามารถในการวิเคราะห์และสังเคราะห์

2.2 สมรรถนะของนักบัญชีที่พึงประสงค์

2.2.1 สมรรถนะ - ความหมาย

คำว่าสมรรถนะ มาจากภาษาอังกฤษว่า "Competence" หรือ "Competency" ใช้ในบริบทของมาตรฐานอาชีพ มาตรฐานวิชาชีพ และมาตรฐานการศึกษาวิชาชีพ โดยใช้กับคน

Christ Lloyd and Amanda Cook (1993) ได้ให้ความหมายคำว่า "Competence" คือ The ability to perform activities to the level expected within employment- ความสามารถในการทำงานในระดับที่คาดหวังในการจ้างงาน

ILO - Cinterfor (Inter-American Research & Development Centre on Vocational Training) ให้ความหมาย "Competency" คือ ความสามารถในการทำงานอาชีพที่กำหนดได้อย่างมีประสิทธิภาพ (http://www.ilo.org/public/spanish/region/ampro/cinterfor_index.htm. สืบค้น วันที่ 20 มีนาคม 2553)

McClelland (1973) ศึกษาถึงสมรรถนะของคน และได้เสนอว่าสมรรถนะของคนนั้นประกอบด้วย 1) ส่วนที่ลอยอยู่เหนือน้ำ เป็นส่วนที่มองเห็นและสามารถพัฒนาได้ง่าย ได้แก่ ความรู้ (Knowledge) ทักษะต่าง ๆ (Skills) ที่แต่ละบุคคลมี ได้แก่ 1.1) ความรู้ (Knowledge) เป็นกระบวนการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกัน เนื้อหาของข้อเท็จจริง หลักการ และแนวคิดเฉพาะด้านเพื่อนำไปสู่ฐานความรู้ที่บุคคลมีในสาขาต่าง ๆ 1.2) ทักษะต่าง ๆ (Skills) เป็นความเชี่ยวชาญ ขำนาญพิเศษในด้านต่าง ๆ ที่

บุคคลรู้และสามารถทำได้อย่างดี 2) ส่วนที่อยู่ใต้ผิวน้ำ เป็นส่วนที่ใหญ่กว่าและมองเห็นได้ยาก ซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรมการทำงานของบุคคลในแต่ละคนเป็นอย่างมาก อีกทั้งยังเป็นส่วนที่พัฒนาได้ยาก ได้แก่ แรงผลักดันเบื้องต้น (Motives) ลักษณะนิสัย (Traits) ภาพลักษณ์ของตนเอง (Self image) และบทบาทที่แสดงออกต่อสังคม (Social role) ได้แก่ 2.1) แรงผลักดันเบื้องต้น (Motives) คือ พลังขับเคลื่อนที่เกิดจากภายในจิตใจของบุคคล ซึ่งส่งผลกระทบต่อการทำงานของบุคคลนั้น 2.2) ลักษณะนิสัย (Traits) คือ ลักษณะนิสัยใจคอของบุคคลที่เป็นพฤติกรรมถาวร เป็นความเคยชิน หรือพฤติกรรมซ้ำ ๆ ในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งที่กำหนดวิธีการปฏิบัติ หรือการตอบสนองอย่างคงที่ 2.3) ภาพลักษณ์ของตนเอง (Self image) คือ ความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับเอกลักษณ์ คุณค่าที่ทำให้คิดและสนใจในสิ่งที่ทำอยู่ ซึ่งเป็นภาพลักษณ์ที่บุคคลมองตนเองว่าเป็นอย่างไร 2.4) บทบาทที่แสดงออกต่อสังคม (Social role) เป็นบทบาทที่แต่ละบุคคลแสดงออกต่อบุคคลอื่นและต้องการให้บุคคลอื่นในสังคมมองเห็นว่าตนเองมีบทบาทอย่างไร

Slocum, Jackson and Hellriegel (2008) ระบุว่า สมรรถนะด้านการจัดการ คือ กลุ่มของความรู้ ทักษะ พฤติกรรม และทัศนคติที่บุคคลจำเป็นต้องมีเพื่อให้เกิดประสิทธิผลในตำแหน่งในการทำงานที่หลากหลายและครอบคลุมตำแหน่งงานขององค์การ ประกอบด้วยสมรรถนะ 6 ด้าน ได้แก่ สมรรถนะด้านการสื่อสาร (Communication Competencies) คือ ความสามารถที่จะส่งผ่านและแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างเรากับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ สมรรถนะด้านการวางแผนและการบริหารงาน (Planning and Administration Competencies) คือ ความสามารถที่เกี่ยวกับการตัดสินใจในงานที่จำเป็นต้องทำให้สำเร็จ มีวิธีการตัดสินใจอย่างไร มีการจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่ และควบคุมกระบวนการเพื่อให้แน่ใจว่าสำเร็จลุล่วง สมรรถนะด้านการทำงานเป็นทีม (Teamwork Competencies) คือ การทำงานให้สำเร็จ ลุล่วงจากการทำงานกับกลุ่มคนเล็ก ๆ ผู้ที่มีความรับผิดชอบต่องานและจำเป็นในการทำงานร่วมกัน สมรรถนะด้านการดำเนินกลยุทธ์ (Strategic Action Competencies) คือ การเข้าใจถึงพันธกิจและค่านิยมทั้งหมดขององค์การและทำให้แน่ใจว่าการปฏิบัติของพนักงานเหมาะสมกับพันธกิจและค่านิยมขององค์การ สมรรถนะด้านวัฒนธรรมที่หลากหลาย (Multicultural Competencies) คือ การเข้าใจ การเห็นคุณค่า และตอบสนองต่อนโยบาย วัฒนธรรม สภาพเศรษฐกิจระหว่างประเทศ และสมรรถนะด้านการจัดการตนเอง (Self-Management Competencies) คือ การพัฒนาตนเองและรับผิดชอบต่อหน้าที่

Edward, and Richards, (2002) รวบรวมรายการสมรรถนะหลักทั้งหมด 31 รายการ โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มดังนี้ สมรรถนะด้านการจัดการบุคคล (Competencies Dealing with People) สมรรถนะด้านการจัดการเกี่ยวกับธุรกิจ (Competencies Dealing with Business) สมรรถนะด้านการจัดการตนเอง (Self-Management Competencies)

Woodruffe (1993 cited Dulewicz, 1989) อธิบายสมรรถนะทั่วไป (Generic Competencies) ว่าควรประกอบด้วย 1) สมรรถนะทางด้านสติปัญญา (Intellectual) 2) สมรรถนะด้านปฏิสัมพันธ์

ระหว่างบุคคล (Interpersonal Skill) 3) สมรรถนะทางการปรับตัว (Adaptability) 4) สมรรถนะด้านความสัมฤทธิ์ผล (Result Orientation)

การศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะที่กล่าวมาข้างต้นสรุปสมรรถนะที่พึงประสงค์ของพนักงานได้ 7 ด้าน ดังนี้ 1) สมรรถนะด้านการจัดการตนเอง (Self-Management Competencies) 2) สมรรถนะด้านการจัดการบุคคล (Competencies Dealing with People) 3) สมรรถนะด้านการจัดการธุรกิจ (Competencies Dealing with Business) 4) สมรรถนะด้านการคิดวิเคราะห์ (Analytical Competency) 5) สมรรถนะด้านภาวะผู้นำ (Leadership Competencies) 6) สมรรถนะด้านเทคนิค (Technical Competencies) 7) สมรรถนะด้านเทคโนโลยี (Technological Competencies)

จะเด็ด เปาโสภา และมนตรี พรหมเพชร (2548) สรุปความหมายคำว่า Competency หรือสมรรถนะไว้ในความหมาย 2 ลักษณะ ดังนี้

สมรรถนะในความหมายทั่วไป คือ ความสามารถในการปฏิบัติงาน โดยใช้ความรู้ ทักษะ และเจตคติ ที่บูรณาการกันอย่างแนบแน่นเพื่อให้เกิดประสิทธิผลและประสิทธิภาพ

สมรรถนะในความหมายของงานอาชีพ หรือวิชาชีพ คือ ความสามารถในการปฏิบัติงานอาชีพ โดยใช้ความรู้ ทักษะ และเจตคติที่บูรณาการกันอย่างแนบแน่น เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.2.2 มาตรฐานสมรรถนะ

จะเด็ด เปาโสภา และมนตรี พรหมเพชร (2548) อธิบายว่า เนื่องจากคุณลักษณะสำคัญของสมรรถนะมี 2 ประการ คือ ประการแรก ความสามารถที่แสดงว่าทำได้บนฐานความต้องการในการปฏิบัติงานจริงของสภาพแวดล้อมการทำงาน ประการที่สอง ผลลัพธ์หรือผลของการปฏิบัติงาน ดังนั้นจึงสามารถอธิบายคำว่ามาตรฐานสมรรถนะได้ดังต่อไปนี้

1) มาตรฐานสมรรถนะ ในความหมายของข้อกำหนดหรือเกณฑ์การปฏิบัติงาน ทั้งที่เป็นการปฏิบัติและเป็นผลของงาน (Performance Standards or Standard of work)

2) มาตรฐานสมรรถนะในความหมายของมรรควิธี หมายถึง การปฏิบัติงานที่ดีกว่าคุณสมบัติหรือคุณวุฒิที่แสดงว่าสามารถทำงานได้การฟื้นฟูพัฒนาตนเอง และการประเมินตามจุดประสงค์และข้อกำหนดที่ต้องการ

3) ลักษณะของมาตรฐานสมรรถนะ มี 2 ลักษณะ คือ

3.1) มาตรฐานด้านการปฏิบัติงาน คือ สิ่งใดก็ตามที่คนสามารถทำได้ ไม่ใช่ความมากน้อยของความรู้ หรือระยะเวลายาวนาน

3.2) มาตรฐานด้านผลงาน คือ ผลผลิตที่เกิดขึ้นจากผลลัพธ์การปฏิบัติงาน มาตรฐานด้านผลงานจะคำนึงถึงคุณภาพของสิ่งที่ทำไม่ใช่วิธีการกระทำ

ดังนั้นลักษณะของข้อกำหนดในมาตรฐานสมรรถนะ จึงเป็นข้อความที่ระบุสิ่งที่ใครควรสามารถทำได้ วิธีที่ใช้ประเมินตัดสิน ระยะเวลาสถานที่ที่จะพิสูจน์หรือแสดงความสามารถ รวมทั้งชนิดของหลักฐานที่ต้องการ เพื่อให้มั่นใจว่าการปฏิบัติงานนั้นคงเส้นคงวา และเป็นความสามารถที่ยั่งยืน

ประโยชน์ของมาตรฐานสมรรถนะ จึงนำไปใช้ในการอธิบายลักษณะงานกำหนดความต้องการฝึกอบรม พัฒนาโปรแกรมหรือแผนการฝึกอบรม เป็นฐานสำหรับการประเมินและการให้รางวัล และใช้เพื่อวัดหรือเป็นเกณฑ์เปรียบเทียบสมรรถนะสำหรับการพัฒนา

2.2.3 คุณลักษณะอื่น ๆ ที่เหมาะสมของผู้ประกอบวิชาชีพ

บุคคลผู้ประกอบวิชาชีพต่าง ๆ นอกจากจะต้องมีสมรรถนะทางวิชาชีพในการปฏิบัติงานแล้วยังต้องมีคุณลักษณะที่เหมาะสมอื่น ๆ ซึ่งจะแตกต่างกันไปตามลักษณะอาชีพ เช่น **คุณลักษณะส่วนตัว (Personal Attribute)** ซึ่งเป็นลักษณะการแสดงออกทางด้านจิตพิสัยหรือเจตคติที่สังเกตได้ เช่น มีความกระตือรือร้น มีความเชื่อมั่นในตนเอง เจลียวฉลาด ซื่อสัตย์สุจริต กล้าแสดงออก เป็นต้น **ทักษะหลัก (Key and Core Skills)** ซึ่งได้มาจากการบูรณาการพิสัย 3 ด้าน คือ ความฉลาดทางเชาวนปัญญา ทักษะทางกายภาพ และความฉลาดทางอารมณ์เข้าด้วยกัน ซึ่งถือเป็นสมรรถนะที่สำคัญประการหนึ่งของผู้ประกอบวิชาชีพด้วย ในมุมมองของการศึกษาทักษะหลักเป็นทักษะสำคัญ เพื่อดำรงชีวิตที่ดี เกิดจากการสั่งสมตั้งแต่เยาว์วัย และสั่งสมได้ไม่มีที่สิ้นสุดเริ่มจากการศึกษาขั้นพื้นฐานจากสิ่งแวดล้อม ครอบครัว สังคม ไปจนถึงการปฏิบัติงานในอาชีพ

ในระบบคุณวุฒิวิชาชีพของอังกฤษเรียกว่าทักษะสำคัญ (Key skills) ในขณะที่ระบบคุณวุฒิวิชาชีพของสกอตแลนด์ เรียกทักษะนี้ว่าทักษะแกนกลาง (Core skills) อย่างไรก็ตามการเรียกทักษะนี้มักจะเรียกรวมกันทั้ง 2 ระบบว่าทักษะหลัก

ทักษะสำคัญใช้ในระบบคุณวุฒิวิชาชีพอังกฤษ	ทักษะแกนกลางใช้ในระบบคุณวุฒิวิชาชีพของสกอตแลนด์
1. การสื่อสาร (Communication) 2. การประยุกต์ใช้ตัวเลข (Application of Number) 3. เทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology) 4. การทำงานร่วมกับผู้อื่น (Working with Others) 5. การแก้ปัญหา (Problem Solving) 6. การปรับปรุงการเรียนรู้และการปฏิบัติงานของตนเอง (Improving own Learning and performance)	1. การสื่อสาร (Communication) 2. การคิดคำนวณ (Numeracy) 3. เทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology) 4. การทำงานร่วมกับผู้อื่น (Working with others) 5. การแก้ปัญหา (Problem Solving)

แหล่งที่มา : จะเด็ด เปาโสภา และมนตรี พรหมเพชร, 2548: 1-7

คุณลักษณะอื่น ๆ ที่สำคัญประการสุดท้าย คือ ทักษะส่วนตัว (Personal Skills) ซึ่งจะเป็นคุณสมบัติทางพุทธิพิสัยหรือเชาว์ปัญญาเป็นส่วนใหญ่ ผู้ประกอบอาชีพพึงมี โดยสามารถพัฒนาและฝึกฝนให้เป็นเอกลักษณ์หรือลักษณะเด่นของอาชีพได้ เช่น การรู้จักวิเคราะห์ การวางแผนจัดลำดับความสำคัญ การบริหารเวลา การสร้างสรรค์ การตัดสินใจ การจัดการความขัดแย้ง การนำเสนอแนวคิด เป็นต้น

2.2.4 การพัฒนามาตรฐานสมรรถนะในภาคธุรกิจอุตสาหกรรม

1) US Department of Labor, Employment and Training Administration: DOLETA ได้พัฒนารูปแบบและมาตรฐานสมรรถนะ (Competency Model and Skill Standard: CMSS) โดยการเชื่อมโยงมาตรฐานสมรรถนะภาคธุรกิจอุตสาหกรรม (Manufacturing Skill Standards) กับการจัดการศึกษาอบรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะของแรงงานให้ตรงตามความต้องการของภาคธุรกิจอุตสาหกรรม

มาตรฐานสมรรถนะดังกล่าวมีทั้งสิ้น 9 ระดับ ครอบคลุมตั้งแต่สมรรถนะพื้นฐาน (Foundation Competencies) สมรรถนะของอุตสาหกรรม (Industry Competencies) และสมรรถนะด้านวิชาชีพ (Occupational Competencies) โมเดลของสมรรถนะ CMSS มีลักษณะการจัดการเป็นรูปปิรามิด เริ่มตั้งแต่สมรรถนะพื้นฐานของบุคคลพัฒนาขึ้นไป 9 ระดับ จนถึงสมรรถนะการบริหาร (Management Competency) ดังต่อไปนี้

1.1) สมรรถนะพื้นฐาน ประกอบด้วย

1.1.1) สมรรถนะส่วนบุคคล (Personal Effectiveness Competencies) ได้แก่ ความซื่อสัตย์ (Integrity) แรงจูงใจที่จะสร้างความไว้วางใจ ความน่าเชื่อถือ (Motivation Dependability and Reliability) และการใฝ่เรียนรู้ (Willingness to learn)

1.1.2) สมรรถนะพื้นฐานทางวิชาการ (Foundation Academic Competencies) เป็นสมรรถนะที่ได้จากการเรียนรู้จากสถานศึกษา

1.1.3) สมรรถนะในที่ทำงาน (Workplace Competencies) ซึ่งจะครอบคลุมความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะส่วนบุคคล

1.2) สมรรถนะด้านอุตสาหกรรม ประกอบด้วย

1.2.1) สมรรถนะทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมอย่างกว้าง ๆ (Industry-Wide Technical Competencies)

1.2.2) สมรรถนะทางวิชาการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมโดยเฉพาะ (Industry-Sector Technical Competencies)

1.2.3) ความรู้เฉพาะในวิชาชีพ (Occupational Specific Knowledge Areas)

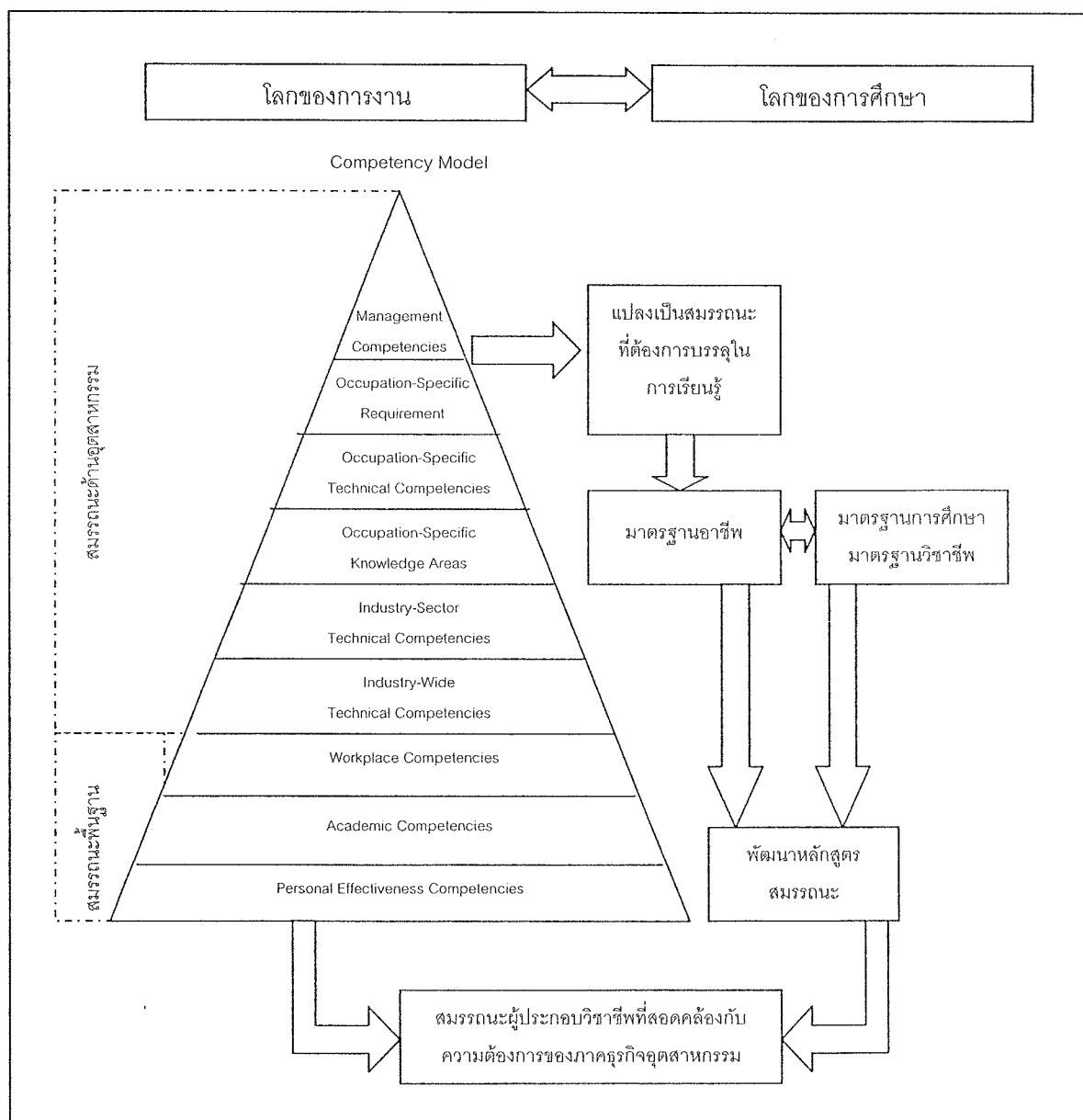
1.2.4) สมรรถนะทางเทคนิคเฉพาะของวิชาชีพ (Occupational Specific Technical Competencies)

1.2.5) **สมรรถนะเฉพาะทางวิชาชีพที่ต้องการ** (Occupational Requirements)

1.2.6) **สมรรถนะด้านการจัดการ** (Management Competencies)

1.3) **การเชื่อมโยงระหว่างมาตรฐานอาชีพกับมาตรฐานหลักสูตร** เป็นการแปลงมาตรฐานอาชีพเป็นมาตรฐานการศึกษา และมาตรฐานหลักสูตรซึ่งเป็นหลักสูตรลักษณะสมรรถนะที่ต้องให้ผู้เรียนบรรลุในการเรียนรู้ที่ส่งผลการสร้างผลลัพธ์ของการเรียนรู้ หลักสูตรที่ได้เรียกกว่า หลักสูตรสมรรถนะ (Competency Based Curriculum)

กรอบความสัมพันธ์ตามแนวคิดที่พัฒนาโดย DOLETA ปรากฏตามแผนภาพที่ 2.1

แผนภาพที่ 2.1 กรอบแนวคิดความสัมพันธ์เชื่อมโยง Competency Model กับโลกของการศึกษา

แหล่งศึกษา : www.workingforamerica.org/toolkit/competency_models.asp, สืบค้นวันที่ 21 มกราคม 2551

2) มาตรฐานอาชีพและระบบคุณวุฒิวิชาชีพ

2.1) **มาตรฐานอาชีพ** คือ มาตรฐานสมรรถนะของผู้ปฏิบัติงานสำหรับอาชีพหนึ่ง ๆ ที่ให้บุคคลสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีคุณภาพ มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล และต้องสามารถประเมินได้อย่างชัดเจน และมาตรฐานอาชีพนี้จะมีการประเมินและทบทวนโดยองค์กรของภาคอุตสาหกรรมที่เป็นตัวแทนส่วนใหญ่ของอาชีพสาขาต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องเพื่อให้มีความเป็นปัจจุบัน แนวทางที่ใช้พัฒนามาตรฐานอาชีพใช้เทคนิคการวิเคราะห์หน้าที่ (Function Analysis) เพื่อสร้างแผนภาพหน้าที่ (Function Map) โดยเริ่มจากการกำหนดจุดมุ่งหมายหลัก (Key Purpose) ของอุตสาหกรรมหรืออาชีพโดยรวม จากนั้นได้กำหนดบทบาทหลัก (Key Role) หน้าที่หลัก (Key Function) หน่วยสมรรถนะ (Unit of Competence) เมื่อได้แผนภาพหน้าที่แล้วจึงลงมือวิเคราะห์ลึกลงไป เพื่อเขียนหน่วยย่อย (Element of Competence) เกณฑ์การปฏิบัติงาน (Performance Criteria) ขอบเขต (Range Statement) หลักฐานการปฏิบัติงาน (Performance Evidence) หลักฐานความรู้ (Knowledge Evidence) และแนวทางการประเมิน (Assessment Guidance) มาตรฐานอาชีพจะมีลักษณะเป็นหน่วยสมรรถนะ (Units of Competence) ที่เป็นอิสระ โดยมีรหัสและตัวเลขที่กำหนดเป็นการเฉพาะ เช่น ฝ่ายต้อนรับ ใช้ (ร) เพื่อให้ทราบถึงกลุ่มงาน และมีชื่อหน่วยสมรรถนะที่บอกถึงวัตถุประสงค์ของหน่วยนั้น ตัวอย่างเช่น

(ร) การจัดการข้อมูล แต่ละหน่วยสมรรถนะจะย่อยออกเป็น หน่วยย่อย (Elements of Competence) หรือกิจกรรมที่รวมกันเป็นหน่วย แต่ละหน่วยย่อยจะมีองค์ประกอบหลักดังนี้ เกณฑ์การปฏิบัติงาน (Performance Criteria) หมายถึงเกณฑ์ต้องการเพื่อให้บรรลุในการปฏิบัติงานในหน่วยย่อยนั้น ๆ ขอบเขต (Range) หมายถึงสภาพเงื่อนไขหรือขอบเขตกำหนดในการปฏิบัติงานที่บุคคลจะต้องทำได้ในหน่วยย่อยนั้น ๆ ความรู้ที่จำเป็นในการปฏิบัติงาน (Underpinning Knowledge) หมายถึงความรู้ที่ต้องการสำหรับการปฏิบัติงานในหน่วยย่อย แนวทางการประเมิน (Assessment of Performance) หมายถึงแนวทางหรือวิธีการที่จะประเมินว่าบุคคลสามารถปฏิบัติงานได้ตามหน่วยย่อยหรือไม่

2.2) **ระบบคุณวุฒิวิชาชีพ** เป็นระบบที่จัดคุณวุฒิวิชาชีพให้กับผู้ที่ผ่านการประเมินหน่วยสมรรถนะ (Units of Competence) ได้จำนวนหนึ่งตามที่กำหนดในแต่ละคุณวุฒิ การกำหนดระดับคุณวุฒิวิชาชีพกำหนดตามระดับความยากง่ายและความซับซ้อนของงานในแต่ละหน้าที่ โดยระดับของคุณวุฒิวิชาชีพจะกำหนดระดับต่ำให้เป็นงานที่ง่าย ปฏิบัติตามคำสั่ง ไม่ซับซ้อน ขอบเขตของงานไม่กว้าง มีความรับผิดชอบต่ำ ในระดับคุณวุฒิวิชาชีพสูงขึ้นก็จะเป็นงานที่มีความซับซ้อนมากขึ้น ขอบเขตของงานกว้างขึ้น มีความรับผิดชอบสูงขึ้น ดังตัวอย่างกรอบคุณวุฒิวิชาชีพสาขาการโรงแรมของประเทศอังกฤษกำหนดไว้ 5 ระดับดังนี้

ระดับ 5	สามารถทำงานในขอบเขตกิจกรรมที่มีเงื่อนไขการทำงานที่หลากหลาย รับผิดชอบงานของตนเองและจัดสรรทรัพยากรให้ผู้อื่น วางแผนและตรวจสอบงานของตนเองและผู้อื่น - เทียบเคียงได้กับงานอาชีพขั้นสูง งานบริหารระดับสูง
ระดับ 4	ขั้นตอนการทำงานที่รับผิดชอบมีขอบเขตงานกว้างและมีขั้นตอนทางเทคนิค/หรือทักษะอาชีพขั้นสูง (Professional skills) - เทียบเคียงได้กับงานช่างเทคนิค/ผู้บริหารระดับต้น
ระดับ 3	สามารถทำงานที่มีกิจกรรมซับซ้อนในขอบเขตที่กว้างขึ้น รับผิดชอบและแนะนำการทำงานกับผู้อื่นได้ - เทียบเคียงได้กับงานช่างเทคนิค หัวหน้างาน ช่างฝีมือชำนาญการ (Craft)
ระดับ 2	สามารถรับผิดชอบงานด้วยตัวเอง หรือทำงานเป็นส่วนหนึ่งของทีมงาน และสามารถทำงานที่มีขั้นตอนที่ซับซ้อนได้ - เทียบเคียงได้กับงานช่างฝีมือ (Skilled)
ระดับ 1	สามารถทำงานในขอบเขตซึ่งเป็นงานประจำทั่ว ๆ ไป - เทียบเคียงได้กับงานฝีมือพื้นฐาน และงานกึ่งฝีมือ

แหล่งที่มา: มาตรฐานอาชีพสาขาการโรงแรม สำนักงานมาตรฐานการอาชีพศึกษาและวิชาชีพ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

ประโยชน์ของมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพสำหรับภาคธุรกิจอุตสาหกรรม จะใช้เป็นแนวทางการพัฒนาความรู้และทักษะการทำงานของแรงงาน เพิ่มมาตรฐานการทำงาน การปรับปรุงมาตรฐานการฝึกอบรม จ่ายค่าตอบแทนพนักงานได้อย่างเหมาะสม ปรับปรุงกระบวนการสรรหาพนักงาน ในขณะเดียวกันให้ประโยชน์ต่อแรงงาน ให้สามารถปฏิบัติตามมาตรฐานที่กำหนด มีแนวทางในการพัฒนาตนเองสอดคล้องกับหน้าที่การงาน มีความมั่นใจในการแสวงหาความรู้เพิ่มเติม ได้ค่าตอบแทนสูงขึ้นจากการพัฒนาตนเองเป็นต้น

3) การพัฒนารอบคุณวุฒิแห่งชาติ

3.1) ประเทศออสเตรเลีย มีการพัฒนารอบคุณวุฒิแห่งชาติ (Australian Qualification Framework: AQF) โดยแบ่งออกเป็นสายมัธยมศึกษา สายอาชีวศึกษา และสายอุดมศึกษา โดยแบ่งเป็น 12 ระดับ สำหรับสายอาชีวศึกษามี 8 ระดับ ได้แก่ Certificate I, Certificate II, Certificate III, Certificate IV, Diploma, Advanced Diploma, Vocational Graduate Certificate และ Vocational Graduate Diploma (อ้างใน จะเด็ด เปาโสภา และมนตรี พรหมเพชร, 2548)

3.2) ประเทศนิวซีแลนด์ ได้กำหนดกรอบคุณวุฒิแห่งชาตินิวซีแลนด์ไว้ 10 ระดับ ระดับ 1-4 เทียบได้มาตรฐานเดียวกับระดับการศึกษา Senior Secondary และการฝึกอบรมอาชีพพื้นฐาน ระดับ 5-7 เทียบได้โดยประมาณกับการฝึกอาชีพขั้นสูงขึ้นไป คุณวุฒิด้านเทคนิคและธุรกิจ ระดับ 8 ขึ้นไป เทียบเท่าคุณวุฒิของผู้จบปริญญาและบัณฑิตศึกษา (อ้างใน จะเด็ด เปาโสภา และมนตรี พรหมเพชร, 2548)

- National Certificate เทียบระดับ 1-4

- National Diplomas เทียบระดับ 5-7

- National Diplomas เทียบระดับ 5-7

- ปริญญาเทียบระดับ 8 ขึ้นไป

3.3) Scottish Qualifications Authority (2008) ได้จัดทำกรอบทักษะหลัก (Core Skills Framework) ไว้ตั้งแต่ระดับ 2 ถึงระดับ 6 โดยให้ความหมายทักษะหลัก คือ ความสามารถของบุคคลที่จะนำความรู้และความเข้าใจที่มีอยู่ไปใช้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ ทักษะหลักถูกประยุกต์ไปสู่บริบทการศึกษาและการอบรมนำไปใช้ในชีวิต และการทำงาน ทักษะหลักพัฒนามาจากการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการพัฒนาตนเองตลอดเวลา

ทักษะหลักจึงมีความสำคัญเป็นความรู้ในการทำงานและการศึกษา การศึกษาตลอดชีวิตช่วยสร้างทักษะหลักได้ เพื่อสนองตอบความต้องการของคนในการทำงานในสังคม หัวหน้างานในแต่ละระดับจะเพิ่มความคาดหวังต่อความรับผิดชอบ และคุณภาพของผลผลิตและบริการที่บุคคลในหน่วยงานทำออกมา การทำงานยุคใหม่ต้องการบุคลากรที่สามารถวิเคราะห์แก้ปัญหาสื่อสารได้ดี ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศได้ดี ทำงานร่วมกับคนอื่น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งมีความรับผิดชอบในบทบาทหน้าที่ของตนอย่างเหมาะสม

ทักษะหลักที่หลากหลายและมีคุณภาพถูกพัฒนามาจากการศึกษาและการฝึกอบรมในการทำงานและการดำรงชีวิต ทักษะที่สำคัญที่เป็นทักษะหลักในการดำเนินงานมีดังนี้

(1) ทักษะในการจัดการกับปัญหา ได้แก่

- การคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล
- การวิเคราะห์สถานการณ์และเสนอแนะการทำงาน
- วางแผนและจัดการงานเพื่อการแข่งขัน
- ให้ข้อเสนอแนะว่าต้องทำอะไรและสรุปไปสู่อนาคต

(2) ทักษะหลักในการทำหน้าที่ยังมีประสิทธิภาพ ได้แก่ สามารถสื่อสารได้ดีทั้งการพูด และเขียน และแสดงให้เห็นความคิดของตนเอง ได้อย่างชัดเจนให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งในการเรียนรู้และการทำงาน ความสามารถด้านตัวเลขที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการ การตีความหมาย และการสื่อสารให้เข้าใจการทํานายและการแก้ปัญหา ความสามารถในการใช้สารสนเทศในการสื่อสาร เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลจัดการความคิดเพื่อสื่อสารทำงาน มีทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ทุกสถานการณ์เพื่อทำงานให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน

การประเมินองค์ประกอบทักษะหลักของ Scottish Qualification Framework: SCQF แบ่งการประเมินเป็น 5 ระดับ (Access2, Access3, Intermediate1, Intermediate2 and Higher) สรุปองค์ประกอบทักษะหลักตามตารางที่ 2.3)

ตารางที่ 2.3 ทักษะหลักของ SCQF (level 2-6)

ทักษะด้านการ แก้ปัญหา	ทักษะด้านการ สื่อสาร	ทักษะด้านตัวเลข	ทักษะการสื่อสาร โดยใช้เทคโนโลยี สารสนเทศ	ทักษะในการทำงาน ร่วมกับผู้อื่น
1.การคิดวิเคราะห์ 2.การวางแผนการจัดการ 3.การทบทวนประเมินผล	1.การพูด 2.การเขียน	1.การใช้กราฟในการ อธิบายงาน 2.การใช้ตัวเลขในการ อธิบายงาน	1.การเข้าถึงข้อมูล การ นำเข้าข้อมูล 2.การใช้สารสนเทศเพื่อ อธิบายข้อมูล นำเสนอ ข้อมูล	1.การทำงานร่วมกับผู้อื่น ใช้ทักษะความสัมพันธ ระ ห ว่ ง กั น อ ย่ า ง เหมาะสม 2.ใช้ทักษะความสามารถ ในการอภิปราย ทบทวน การทำงานร่วมมือร่วมกัน วิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง และให้ข้อเสนอแนะที่ เหมาะสมสร้างการเรียนรู้ ร่วมกัน และส่งเสริมการ ทำงานร่วมกันในอนาคต

แหล่งที่มา: SCQF (2008)

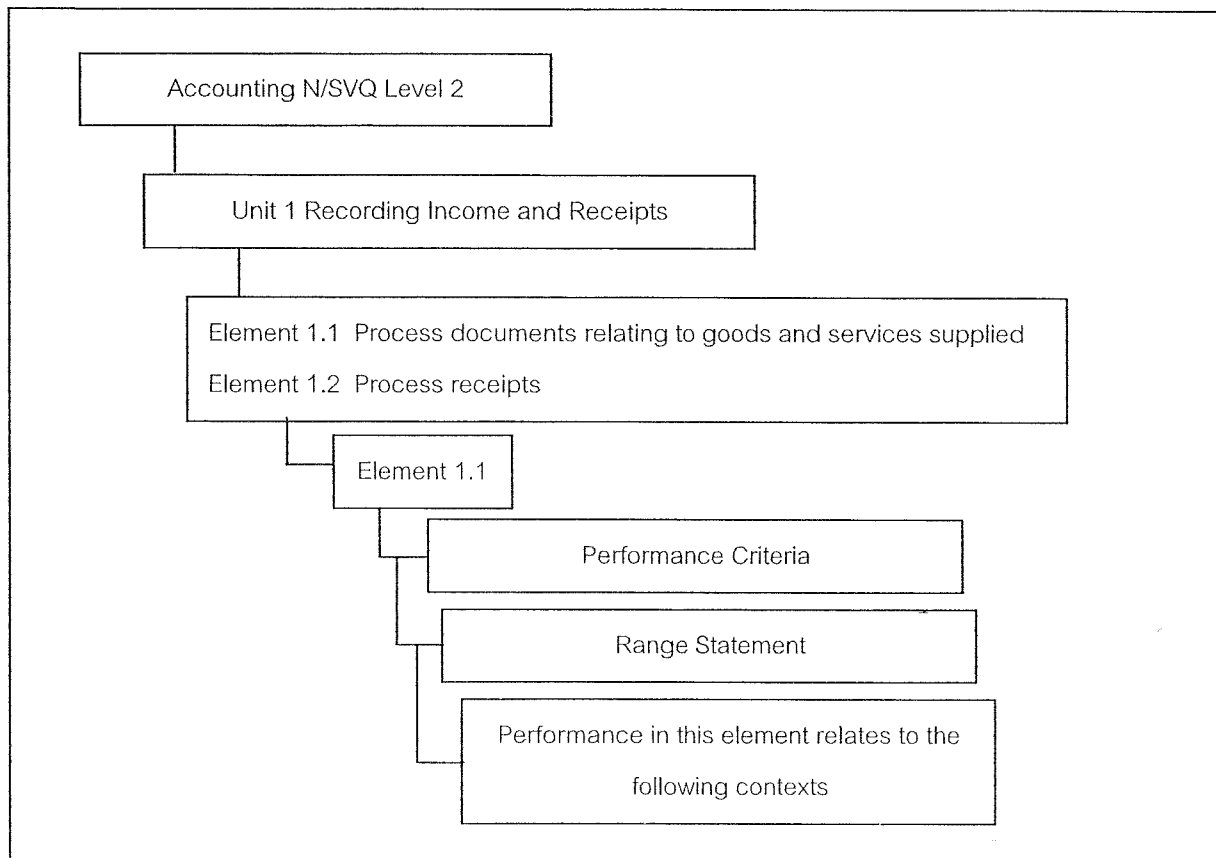
ในแต่ละองค์ประกอบของทักษะหลักของ SCQF ในแต่ละระดับตั้งแต่ระดับ 2 ถึงระดับ 6 จะมีคำอธิบายรายละเอียดในแต่ละระดับเพื่อใช้เป็นแบบในการประเมิน ดังต่อไปนี้

- (1) ทักษะทั่วไป (General Skill)
- (2) ทักษะเฉพาะ (Specific Skill)
- (3) สิ่งที่คุณได้รับการประเมินทักษะหลักจะต้องแสดงให้เห็นการมีทักษะเฉพาะนั้น ๆ

(Further information on the specific skills)

- (4) ตัวอย่างของงานในแต่ละระดับของทักษะหลักนั้น ๆ (Examples of tasks)

3.4) The National Occupational Standards in Accounting (2006) ได้จัดทำกรอบคุณวุฒิแห่งชาติสำหรับ National and Scottish Vocational Qualifications in Accounting ระดับ 2, 3 และ 4 ระบบคุณวุฒิวิชาชีพบัญชี ทั้ง 3 ระดับ ถูกกำหนดมาตรฐานสำหรับผู้จะทำงานในแต่ละระดับชัดเจน มีความเชื่อมโยงระหว่างเกณฑ์การปฏิบัติงานกับระดับมาตรฐาน ในแต่ละหน่วยของกรอบคุณวุฒิวิชาชีพบัญชี Accounting N/SVQ ของแต่ละระดับ จะมีองค์ประกอบสำคัญที่ต้องมีในแต่ละหน่วย มีเกณฑ์ในการปฏิบัติงานให้บรรลุมีขอบเขตของงานที่ต้องทำที่เกี่ยวข้อง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

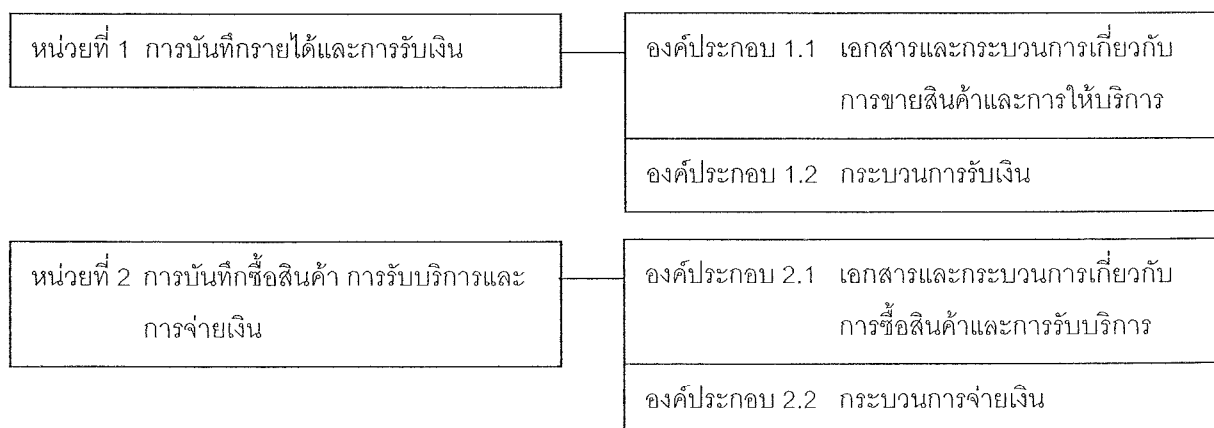
แหล่งที่มา : Accountancy Occupational Standards Group, 2006

แผนภาพที่ 2.2 ตัวอย่างระบบกรอบคุณวุฒิวิชาชีพบัญชี N/SVQ Level 2: Unit 1.

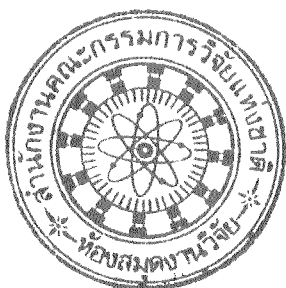
ระบบกรอบคุณวุฒิวิชาชีพบัญชีของ Accounting N/SVQ ระดับ 2, 3 และ 4 ในแต่ละหน่วย สรุปสาระแต่ละระดับดังนี้

Accounting N/SVQ Level 2

หน่วยทั้งหมดของงานที่ทำ

หน่วยที่ 3 การจัดทำยอดคงเหลือของแยกประเภทและงบทดลอง	องค์ประกอบ 3.1 กระดาษยอดเงินฝากธนาคาร องค์ประกอบ 3.2 การจัดทำยอดคงเหลือบัญชีแยกประเภทย่อยและบัญชีคุม องค์ประกอบ 3.3 การจัดทำงบทดลอง
หน่วยที่ 4 จัดทำข้อมูลสำหรับการควบคุมในการบริหารงาน	องค์ประกอบ 4.1 ให้รหัสจัดประเภทข้อมูล องค์ประกอบ 4.2 เปรียบเทียบต้นทุนและรายได้
หน่วยที่ 21 การปฏิบัติงานด้วยคอมพิวเตอร์	องค์ประกอบ 21.1 การใช้ระบบคอมพิวเตอร์และโปรแกรมคอมพิวเตอร์ องค์ประกอบ 21.2 การดูแลความปลอดภัยของข้อมูล
หน่วยที่ 22 การดูแลรักษาความปลอดภัยเพื่อให้สภาพแวดล้อมในการทำงานมีประสิทธิภาพ	องค์ประกอบ 22.1 การตรวจและดูแลความปลอดภัยสภาพของคอมพิวเตอร์เพื่อให้สภาพแวดล้อมในการทำงานมีความมั่นคงปลอดภัย องค์ประกอบ 22.2 การตรวจสอบและดูแลประสิทธิภาพและประสิทธิผลของสภาพแวดล้อมการทำงาน
หน่วยที่ 23 ความรู้เกี่ยวกับการนำไปสู่ความสำเร็จส่วนบุคคลในอาชีพ	องค์ประกอบ 23.1 การวางแผนและการจัดงานของตัวเอง องค์ประกอบ 23.2 การทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี องค์ประกอบ 23.3 การปรับปรุงการทำงานของตัวเอง

Accounting N/SVQ Level 3

หน่วยทั้งหมดของงานที่ทำ

หน่วยที่ 5 การจัดทำงบการเงิน	องค์ประกอบ 5.1 การบันทึกรายการเกี่ยวกับการซื้อและขายสินทรัพย์ องค์ประกอบ 5.2 การเก็บข้อมูลและการปรับปรุงรายการในบัญชี เมื่อมีการปิดบัญชี องค์ประกอบ 5.3 การปิดบัญชีของกิจการเจ้าของคนเดียวและห้างหุ้นส่วน
หน่วยที่ 6 การบันทึกและวัดผลของต้นทุนและรายได้	องค์ประกอบ 6.1 การบันทึกและวิเคราะห์รายการเกี่ยวกับต้นทุนทางตรงและรายได้ องค์ประกอบ 6.2 การบันทึกและวิเคราะห์รายการเกี่ยวกับการจัดสรรค่าใช้จ่ายในการผลิต องค์ประกอบ 6.3 จัดเตรียมและประเมินผลการจัดทำประมาณการต้นทุนและรายได้
หน่วยที่ 21 การปฏิบัติงานด้วยคอมพิวเตอร์	องค์ประกอบ 21.1 การใช้ระบบคอมพิวเตอร์และโปรแกรมคอมพิวเตอร์ องค์ประกอบ 21.2 การดูแลความปลอดภัยของข้อมูล
หน่วยที่ 22 การดูแลรักษาความปลอดภัยเพื่อให้อุปกรณ์คอมพิวเตอร์ในการทำงานมีประสิทธิภาพ	องค์ประกอบ 22.1 การตรวจและดูแลความปลอดภัยของคอมพิวเตอร์เพื่อให้อุปกรณ์คอมพิวเตอร์ในการทำงานมีความมั่นคงปลอดภัย องค์ประกอบ 22.2 การตรวจสอบและดูแลประสิทธิภาพและประสิทธิผลของอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ในการทำงาน

Accounting N/SVQ Level 4

หน่วยทั้งหมดของงานที่ทำ

กลุ่มที่ 1 หน่วยหลัก

หน่วยที่ 8 ความรู้ในการบริหาร การปฏิบัติงาน และสร้างคุณค่า	องค์ประกอบ 8.1 การเก็บข้อมูล วิเคราะห์ และการรายงานเกี่ยวกับต้นทุน
	องค์ประกอบ 8.2 ติดตามผลการปฏิบัติงาน และจัดทำข้อเสนอแนะที่นำไปสู่คุณค่าที่เพิ่มขึ้น
หน่วยที่ 9 ความรู้เกี่ยวกับการวางแผนและการควบคุมทรัพยากร	องค์ประกอบ 9.1 การพยากรณ์รายได้และค่าใช้จ่าย
	องค์ประกอบ 9.2 การร่างงบประมาณเพื่อนำเสนอ
	องค์ประกอบ 9.3 การประเมินผลการดำเนินงานตามศูนย์ความรับผิดชอบเปรียบเทียบกับงบประมาณ
หน่วยที่ 10 การจัดการระบบและบุคลากรทางบัญชี	องค์ประกอบ 10.1 การบริหารงานบุคคลภายในหน่วยงานบัญชี
	องค์ประกอบ 10.2 การปรับปรุงระบบบัญชีเพื่อเพิ่มประสิทธิผลในการดำเนินงาน
หน่วยที่ 22 การดูแลรักษาความปลอดภัยเพื่อให้สภาพแวดล้อมในการทำงานมีประสิทธิภาพ	องค์ประกอบ 22.1 การตรวจและดูแลความปลอดภัยสภาพของคอมพิวเตอร์เพื่อให้สภาพแวดล้อมในการทำงานมีความมั่นคงปลอดภัย
	องค์ประกอบ 22.2 การตรวจสอบและดูแลประสิทธิภาพและประสิทธิผลของสภาพแวดล้อมการทำงาน

Accounting Qualification Framework

Level 4 Continued

Group 2 Optional Units - เลือก 1 ใน 4 หน่วยนี้

หน่วยที่ 11 ร่างงบการเงิน การจัดทำบัญชี พาณิชย์กรรมและอุตสาหกรรม	องค์ประกอบ 11.1 ร่างงบการเงินของบริษัทจำกัด
	องค์ประกอบ 11.2 การตีความหมายงบการเงินของ บริษัทจำกัด
หน่วยที่ 12 ร่างงบการเงิน บัญชีรัฐบาลกลาง	องค์ประกอบ 12.1 ร่างงบการเงินของรัฐบาลกลาง
	องค์ประกอบ 12.2 การตีความหมายงบการเงินของ รัฐบาลกลาง
หน่วยที่ 13 ร่างงบการเงิน บัญชีรัฐบาลท้องถิ่น	องค์ประกอบ 13.1 ร่างงบการเงินของรัฐบาลท้องถิ่น
	องค์ประกอบ 13.2 การตีความหมายงบการเงินของ รัฐบาลท้องถิ่น
หน่วยที่ 14 ร่างงบการเงิน บัญชีประกันสุขภาพ แห่งชาติ	องค์ประกอบ 13.1 ร่างงบการเงินของหน่วยงาน ประกันสุขภาพแห่งชาติ
	องค์ประกอบ 13.2 การตีความหมายงบการเงินของ หน่วยงานประกันสุขภาพแห่งชาติ

Accounting Qualification Framework

Level 4 Continued

Group 3 Optional Units - เลือก 2 ใน 4 หน่วย

หน่วยที่ 15 การบริหารเงินและระบบการควบคุม สินเชื่อ	องค์ประกอบ 15.1 การติดตามและควบคุมการรับเงิน และจ่ายเงิน
	องค์ประกอบ 15.2 บริหารเงินสดคงเหลือ (การบริหาร ให้เงินสดเพียงพอในการดำเนินงาน เกิดสภาพคล่อง)
	องค์ประกอบ 15.3 การพิจารณาสินเชื่อ
	องค์ประกอบ 15.4 การติดตามและควบคุมการเรียก เก็บเงินจากลูกหนี้

หน่วยที่ 17 ความรู้เกี่ยวกับการตรวจสอบบัญชี	องค์ประกอบ 17.1 การวางแผนการตรวจสอบบัญชี
	องค์ประกอบ 17.2 การปฏิบัติการตรวจสอบบัญชี
	องค์ประกอบ 17.3 การจัดเตรียมร่างรายงาน
หน่วยที่ 18 ความรู้เกี่ยวกับการคำนวณภาษีอากรทางธุรกิจ	องค์ประกอบ 18.1 การคำนวณค่าเสื่อมราคาของสินทรัพย์
	องค์ประกอบ 18.2 การคำนวณรายได้ของธุรกิจตามกฎหมายภาษี
	องค์ประกอบ 18.3 การคำนวณผลกำไรของธุรกิจตามกฎหมายภาษี
	องค์ประกอบ 18.4 การคำนวณภาษีเงินได้นิติบุคคลของธุรกิจ
หน่วยที่ 19 การคำนวณภาษีบุคคลธรรมดา	องค์ประกอบ 19.1 การคำนวณรายได้จากการจ้างงาน
	องค์ประกอบ 19.2 การคำนวณรายได้จากอสังหาริมทรัพย์และการลงทุน
	องค์ประกอบ 19.3 การคำนวณภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจากรายได้ทางภาษี
	องค์ประกอบ 19.4 การคำนวณภาษีทรัพย์สิน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความต้องการแรงงานที่มีสมรรถนะตรงตามความต้องการของภาคธุรกิจอุตสาหกรรม ชชาติ เมืองนาโพธิ์ (2532) ได้ทำการศึกษาคุณสมบัติของบัณฑิตที่สอดคล้องกับความต้องการของภาคธุรกิจเอกชน ผลการศึกษาพบว่าคุณสมบัติด้านบุคลิกภาพที่ภาคเอกชนเห็นว่าสำคัญมาก ได้แก่ ความฉลาด ความมีเหตุผล ความซื่อสัตย์สุจริต ความมีไหวพริบปฏิภาณ ความขยันหมั่นเพียร ส่วนคุณสมบัติด้านความรู้และประสบการณ์ที่ภาคธุรกิจเอกชนเห็นว่าสำคัญมาก ได้แก่ ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับงานที่ได้ปฏิบัติ ความเอาใจใส่และรับผิดชอบในหน้าที่การงาน ความคิดริเริ่ม ความรู้เฉพาะสาขาวิชาที่เรียนและความสามารถในการประยุกต์ใช้กับงานที่ทำ

บัญญัติ กุศลสถาพร (2532) ได้ทำการศึกษาความต้องการคุณลักษณะของแรงงานภาคอุตสาหกรรมในเขตพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก ผลการศึกษาพบว่าผู้ประกอบการหรือผู้จัดการให้ความสำคัญเป็นพิเศษแก่คุณลักษณะของผู้สมัครงานเป็น 2 อันดับ โดยอันดับแรก คือ ความรับผิดชอบ

และความซื่อสัตย์มากกว่า 50% ซึ่งจะช่วยให้กิจการของบริษัทเป็นไปด้วยความก้าวหน้าและสะดวกแก่การปกครองดูแล ส่วนความรู้ ทักษะความชำนาญเฉพาะตำแหน่งอื่น ๆ เป็นอันดับสองเพราะบริษัทต้องอบรมให้พนักงานอยู่แล้ว

อรรถ บัวสุวรรณ (2534) ได้ทำการศึกษาคุณลักษณะทั่วไปของแรงงานระดับกลางที่พึงประสงค์ในทัศนะของผู้จัดการฝ่ายบุคคลโรงแรม ผลการศึกษาพบว่าคุณลักษณะทั่วไปของแรงงานระดับกลางที่พึงประสงค์ของแรงงานระดับกลางอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยที่อันดับ 1 คือ ด้านความประพฤติ ได้แก่ ความซื่อสัตย์สุจริต ความรับผิดชอบ ความขยันหมั่นเพียร อันดับ 2 คือ ด้านบุคลิกภาพ ได้แก่ มีความกระตือรือร้น แคล่วคล่องว่องไว แต่งกายสุภาพเรียบร้อย มีความสุภาพอ่อนน้อม อันดับ 3 คือ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ได้แก่ มีความสามารถในการสื่อความหมาย มีความเสียสละและรู้จักทำงานร่วมกับผู้อื่น และอันดับ 4 คือ ด้านความรู้ ได้แก่ มีความรู้พื้นฐานภาษาอังกฤษ มีความรู้ในการใช้ภาษาไทย มีความรู้เกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณีของไทย

กัศมา กาซ็อน (2538 อ้างใน ทรงศรี สนธิทรัพย์, 2544) ได้ทำการศึกษาความต้องการนักบัญชีของบริษัทในจังหวัดเชียงราย ผลการศึกษาพบว่าความซื่อสัตย์ มีความรับผิดชอบในหน้าที่เป็นปัจจัยที่นายจ้างต้องการมากที่สุด ส่วนคุณลักษณะในด้านการแต่งกายเรียบร้อย การปรับตัวเข้ากับสถานการณ์และบุคคลอื่นได้อย่างเหมาะสม มีความอดทน มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการทำงานและไม่เลื่องงาน สามารถทำงานได้ ทุกหน้าที่เป็นปัจจัยที่นายจ้างต้องการมาก สำหรับคุณลักษณะในด้านฐานะทางการเงินดีนั้นอยู่ในระดับความต้องการน้อย

กึ่งทอง ทองใบ และคณะ (2538, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาการพยากรณ์ความต้องการกำลังคนของอุตสาหกรรมโรงแรมในประเทศไทย ช่วงปี พ.ศ. 2536-2540 ผลการศึกษาส่วนหนึ่งพบว่าการพยากรณ์ความต้องการกำลังคนของอุตสาหกรรมในโรงแรมไทย ช่วง พ.ศ. 2536-2540 อยู่ในช่วงประมาณ 347,554 คน ถึง 470,967 คน ในจำนวนนี้ความต้องการกำลังคนที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีเพิ่มขึ้นปีละประมาณ 1,200 คน ถึง 3,600 คน ในด้านคุณภาพของพนักงานที่ผู้บริหารต้องการรับเข้าทำงาน ได้แก่ ความสามารถในการปรับตัว ความสามารถในการใช้ภาษาต่างประเทศ และความสามารถในการคิดวิเคราะห์และออกแบบระบบงานโรงแรม

เพ็ญพรรณ พงษ์แสงสน (2538) ได้ทำการศึกษาการคาดคะเนความต้องการกำลังคนและคุณลักษณะกำลังคนที่ต้องการของธนาคารพาณิชย์ไทย ผลการศึกษาพบว่าคุณลักษณะเบื้องต้นในการรับสมัคร ธนาคารพาณิชย์ไทยมีความต้องการจ้างงานโดยไม่คำนึงถึงเพศ ไม่เจาะจงสถาบันการศึกษา ต้องการจ้างงานวุฒิมัธยมศึกษาปริญญาตรีในสาขาวิชาบัญชีระดับอายุ 18-25 ปี ส่วนคุณลักษณะกำลังคนทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านมนุษยสัมพันธ์และพัฒนาตนเอง ด้านบุคลิกภาพ ด้านความสามารถในการปฏิบัติงานและพัฒนาวิชาชีพ พบว่า ธนาคารพาณิชย์ไทยทั้ง 12 ฝ่าย มีความต้องการด้านมนุษยสัมพันธ์และพัฒนาตนเองเป็นอันดับหนึ่ง

สิทธิชัย ตันศรีสกุล (2538, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาการแก้ไขปัญหائبณิตว่างงานตามแนวคิดของข้าราชการและนักธุรกิจ ผลการศึกษาล้วนหนึ่งพบว่าบัณฑิตที่จะเข้าสู่ตลาดแรงงานควรมีคุณลักษณะที่สำคัญมากเป็นอันดับหนึ่ง คือ ความรู้เฉพาะสาขาดี และความรู้หลาย ๆ ด้านดี บัณฑิตควรมีความรู้พิเศษที่สำคัญมากเป็นอันดับหนึ่ง คือ ภาษาอังกฤษ รองลงมาคือภาษาไทย และคอมพิวเตอร์ตามลำดับ

สุเทพ พันประสิทธิ์ (2538, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่องการเข้าร่วมในตลาดแรงงานและการว่างงานของบัณฑิตสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ผลการศึกษาล้วนหนึ่งพบว่า การเข้าร่วมในตลาดแรงงานของบัณฑิตสถาบันอุดมศึกษาเอกชน มีบัณฑิตสาขาวิชาสังคมศาสตร์จำนวนมากที่สุดของจำนวนบัณฑิตสาขาวิชาทั้งหมดในอัตราร้อยละ 75 ซึ่งประกอบด้วยบัณฑิตทางบริหารธุรกิจ และนิเทศศาสตร์เป็นส่วนใหญ่ การจ้างงานบัณฑิตที่จบจากสถาบันอุดมศึกษาเอกชนพบว่าร้อยละ 53.8 เป็นองค์กรธุรกิจเอกชน รองลงมาเป็นองค์กรราชการ และรัฐวิสาหกิจ ลักษณะที่ทำเป็นนักการเงินการธนาคารมากกว่าอาชีพอื่น รองลงมาเป็นอาชีพการขายสินค้าและบริการ สาเหตุการว่างงานของบัณฑิต จะมีสาเหตุจากแค้นเฉลี่ยสะสมไม่ถึง 2.50 ซึ่งองค์กรต่าง ๆ ใช้เป็นเกณฑ์ในการคัดเลือกใบสมัคร

ศุภโรจน์ เตชะบรรเจิด (2539) ได้ศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของพนักงานบุคคลตามทัศนะของผู้บริหารระดับสูงและระดับกลางในธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ ผลการศึกษาล้วนหนึ่งพบว่า ผู้บริหารระดับสูงและระดับกลางมีความต้องการพนักงานเป็นเพศใดก็ได้ อายุ 26-30 ปี วุฒิการศึกษาขั้นต่ำปริญญาตรี และมีประสบการณ์ทำงาน 0-5 ปี มีบุคลิกภาพในด้านรักษาความลับได้ดี มนุษย์สัมพันธ์ดี มีจิตใจให้บริการ รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีความรับผิดชอบต่อนหน่วยงาน รักษาความลับสัญญา และความเป็นผู้นำ มีความสามารถในการรับรู้และเข้าใจความรู้สึกของบุคคลในองค์กร การตอบโต้การวิพากษ์วิจารณ์ในลักษณะที่เป็นมิตร การให้ความร่วมมือในการทำงานกับบุคคลต่าง ๆ การทำงานกับคนหลายประเภท การสร้างแรงจูงใจในลักษณะที่เป็นมิตรและการทำงานด้วยตนเอง มีความรู้ในด้านการสรรหาและคัดเลือกและการวางแผนกำลังคน

ปิยะ นาจรัส (2541) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความต้องการมหائبณิตทางเศรษฐศาสตร์ในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่ ผลการศึกษาล้วนหนึ่งพบว่าแต่ละภาคแรงงานให้ความสำคัญกับคุณสมบัติของมหائبณิตที่ประกอบด้วย คุณสมบัติส่วนบุคคล ซึ่งภาครัฐบาล ภาครัฐวิสาหกิจต้องการผู้มีประสบการณ์ในการทำงาน ภาคเอกชนต้องการผู้มีประสบการณ์ในการทำงานและมีภูมิสำเนาอยู่ใกล้เคียง ทุกภาคแรงงานต้องการผู้ที่มีบุคลิกภาพที่ดี มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี นอกจากนี้ ภาครัฐบาลต้องการผู้มีความรู้พิเศษเฉพาะ ภาคเอกชนและภาครัฐวิสาหกิจต้องการผู้มีความรู้พิเศษเฉพาะรวมทั้งพิจารณาถึงผลการเรียน สำหรับด้านอื่น ๆ ที่ภาคเอกชนให้ความสำคัญคือ เงินเดือนที่เรียกร้อง การมีบุคคลค้ำประกัน ภาครัฐวิสาหกิจให้ความสำคัญกับเงินเดือนที่เรียกร้องและการมาจากครอบครัวที่มีฐานะดี

ชนินทร์ วะสีนนท์ (2542) ได้ทำการศึกษาเรื่องการศึกษาตลาดแรงงานของอุตสาหกรรมในจังหวัดสกลนคร ผลการศึกษาส่วนหนึ่งพบว่านายจ้างให้ความสำคัญกับประสบการณ์ในการทำงานมากที่สุด โดยนายจ้างส่วนใหญ่ต้องการจ้างแรงงานที่มีผลการศึกษาเฉลี่ย 2.00-2.50 เป็นเพศชาย และมีความอดทนสูง สำหรับการประมาณการความต้องการจ้างงานในช่วงระยะเวลา 1-10 ปี พบว่านายจ้างต้องการจ้างแรงงานเพิ่มขึ้นประมาณ 3,963 คน โดยสถานประกอบการที่มีจำนวนลูกจ้างจำนวนน้อยมีความต้องการแรงงานมากกว่าสถานประกอบการที่มีลูกจ้างจำนวนมาก

ณัช อุษาคณาภิรักษ์ (2540) ได้ทำการศึกษาถึงทักษะของผู้บริหารเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเจ้าหน้าที่ฝึกอบรมของธนาคารพาณิชย์ไทย 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ด้านบุคลิกภาพ และด้านอุดมการณ์ในการปฏิบัติงาน โดยจำแนกตามเพศ อายุ และสถานภาพการสมรส วุฒิการศึกษา อายุงานในตำแหน่งบริหารและธนาคารที่สังกัด ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารของธนาคารพาณิชย์ไทยที่มีตำแหน่งผู้อำนวยการ ผู้จัดการ หัวหน้าฝ่าย/ภาค/สำนัก/ศูนย์ หรือผู้มีตำแหน่งเทียบเท่า จำนวน 505 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) โดยทักษะของผู้บริหารเห็นว่า เจ้าหน้าที่ฝึกอบรมควรมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทั้ง 4 ด้านในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้านและเรียงลำดับจากมากไปน้อยแล้ว พบว่า ด้านอุดมการณ์ในการปฏิบัติงานและด้านบุคลิกภาพ ผู้บริหารให้ความสำคัญมากที่สุด ส่วนด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และด้านวิชาการอยู่ในระดับมาก 2) เปรียบเทียบทักษะของผู้บริหารโดยรวม 4 ด้านจำแนกตามตัวแปร เพศ อายุ วุฒิการศึกษา อายุงานในตำแหน่งบริหาร และธนาคารที่สังกัด พบว่า ผู้บริหารมีทักษะแตกต่างกัน ส่วนตัวแปรสถานภาพการสมรส พบว่า ผู้บริหารมีทักษะไม่พบความแตกต่างที่ชัดเจน และเมื่อพิจารณารายด้านแล้วผู้บริหารมีทักษะจำแนกตามตัวแปรอายุ สถานภาพการสมรส วุฒิการศึกษา อายุงานในตำแหน่งบริหารและธนาคารที่สังกัด พบว่า ผู้บริหารมีทักษะแตกต่างกัน ส่วนตัวแปรเพศพบว่า ผู้บริหารมีทักษะไม่แตกต่างกัน

พิมพกานต์ ไชยสังข์ (2546) ได้ทำการศึกษาถึงระดับสมรรถนะของพนักงานและอิทธิพลของลักษณะส่วนบุคคลและบรรยากาศองค์การที่มีต่อสมรรถนะของพนักงานในบริษัทที่ปรึกษาด้านบัญชีและการเงินแห่งหนึ่ง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยนี้เป็นพนักงานของบริษัทที่ปรึกษาด้านบัญชีและการเงินแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร จำนวน 117 คน ผลการศึกษาพบว่า 1) พนักงานที่ปรึกษาด้านบัญชีและการเงินแห่งหนึ่งมีสมรรถนะโดยรวมอยู่ในระดับสูง 2) ตัวแปรลักษณะส่วนบุคคลด้านตำแหน่งงานผู้จัดการและบรรยากาศองค์การด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ สามารถพยากรณ์สมรรถนะโดยรวมของพนักงานได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยสามารถร่วมกันพยากรณ์ได้ร้อยละ 10.1 นอกจากนี้ยังพบว่าตัวแปรบรรยากาศองค์การด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และด้านการติดต่อสื่อสารภายในองค์การสามารถพยากรณ์สมรรถนะด้านความเชี่ยวชาญด้านเทคนิคได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยสามารถร่วมกันพยากรณ์ได้ร้อยละ 9.3 ตัวแปรลักษณะส่วนบุคคลด้านตำแหน่งงานผู้จัดการสามารถพยากรณ์สมรรถนะด้านการติดต่อสื่อสาร สมรรถนะด้านความเป็นผู้นำ และสมรรถนะด้านการ

ให้บริการได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05, .001 และ 0.05 โดยสามารถพยากรณ์ได้ร้อยละ 3.7, 7.7 และ 4.7 ตามลำดับ และตัวแปรลักษณะส่วนบุคคลด้านตำแหน่งงานผู้จัดการ ตัวแปรบรรยาภาคองค์การด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และด้านการใช้อำนาจและอิทธิพลในองค์การ สามารถพยากรณ์สมรรถนะด้านการบริหารจัดการ ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยสามารถพยากรณ์ร่วมกันได้ร้อยละ 14.3

Pollitt (2005) ได้ทำการศึกษาถึงวิธีการคัดเลือกพนักงานของธนาคารที่จะนำไปสู่อนาคตได้โดยการทำการศึกษาธนาคาร Lloyds TSB ว่ามีวิธีการคัดเลือกผู้สมัครจำนวนมากให้ได้ผู้สมัครที่จะมาเป็นพนักงานได้อย่างเหมาะสมตามความต้องการของธนาคาร ผลการศึกษาพบว่าธนาคารได้มีการมองหาผู้สมัครที่มีการศึกษาในสถาบันระดับสูงที่มีความกระตือรือร้น มีความคิดริเริ่ม มีความเข้มแข็งในการแก้ไขปัญหา ระหว่างบุคคลและมีทักษะการทำงานเป็นทีมโดยได้มีการนำระบบการสมัครผ่านทางอินเทอร์เน็ตและระบบ PSL มาใช้โดยมีกระบวนการทดสอบเบื้องต้นผ่านทางอินเทอร์เน็ตเพื่อลดจำนวนผู้สมัครที่มีคุณสมบัติไม่ตรงตามความต้องการออก โดยแบบทดสอบที่ทำการทดสอบผู้สมัครทางอินเทอร์เน็ตนั้นจะเป็นคำถามที่ใช้สมรรถนะเป็นพื้นในข้อคำถาม จากนั้นจะมีการสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ จากนั้นผู้สมัครก็จะถูกสัมภาษณ์ให้ทดลองนำเสนอ การทำงานเป็นกลุ่ม และบทบาทของตนเองโดยมีผู้ประเมินที่ได้รับการแต่งตั้งจากธนาคารและให้ผู้สมัครได้ทำการทดสอบเกี่ยวกับตัวเลขเพื่อประเมินว่าผู้สมัครมีความสามารถทางด้านตัวเลข การแก้ปัญหาและมีเหตุผลมากน้อยเพียงใด หลังจากนั้นผู้สมัครที่ผ่านเกณฑ์ก็จะได้รับการคัดเลือกเป็นพนักงานของธนาคาร

จิรศักดิ์ สุทธาดล (มป.) ศึกษาสมรรถนะของพนักงานธนาคารพาณิชย์ไทยที่พึงประสงค์ตามทัศนะของผู้บริหาร โดยมุ่งเน้นศึกษาสมรรถนะทั่วไป เพื่อให้ผลวิจัยที่ศึกษาครอบคลุมพนักงานทุกระดับและทุกขอบเขตงานขององค์การ ศึกษาสภาพแวดล้อมขององค์การที่ส่งผลต่อการดำเนินงานและศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลของผู้บริหารที่มีอิทธิพลต่อสมรรถนะที่พึงประสงค์ ผลการศึกษารูปได้ว่า ผู้บริหารให้ความสำคัญกับสมรรถนะด้านการจัดการตนเอง สมรรถนะด้านการจัดการบุคคล สมรรถนะด้านการจัดการธุรกิจ ในระดับมากที่สุด ส่วนสมรรถนะด้านการคิดวิเคราะห์ สมรรถนะด้านเทคนิค สมรรถนะด้านภาวะผู้นำ และสมรรถนะด้านเทคโนโลยี ผู้บริหารให้ความสำคัญในระดับมาก และจากการศึกษาปัจจัยสภาพแวดล้อมขององค์การที่ส่งผลต่อการดำเนินงานขององค์การ พบว่ามีอิทธิพลต่อสมรรถนะที่พึงประสงค์และปัจจัยส่วนบุคคลของผู้บริหารในด้านตำแหน่งงานและระยะเวลาในการทำงานมีอิทธิพลต่อสมรรถนะที่พึงประสงค์

รัตนา วงศ์ศรีศรีเดือน (http://www.dusit.ac.th/~rattana_won/data/FASA/FASA26.htm, สืบค้น 10 สิงหาคม พ.ศ.2553) ได้นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนานักบัญชีเพื่อพร้อมต่อกันแข่งขันในเวทีโลก จากการเข้าร่วมสัมมนาการกำหนดมาตรฐานการศึกษาระหว่างประเทศ สำหรับวิชาชีพบัญชี (International Education Standards for Professional Accountants: IES) จัดโดยสมาคมนักบัญชีและ

ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย มีอาจารย์จากมหาวิทยาลัยทั่วประเทศประมาณ 250 คน รวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้องในแวดวงด้านบัญชี โดยเฉพาะสมาคมนักบัญชีฯ กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ เป้าหมายสำคัญของการสัมมนา คือ การร่วมระดมความคิดเห็นในการนำแนวทางการกำหนดมาตรฐานการศึกษา สำหรับวิชาชีพบัญชีที่เป็นมาตรฐานสากลมากำหนดแนวทางเพื่อสร้างกรอบในการวางแผนการจัดหลักสูตรการศึกษา สำหรับประเทศสมาชิกของสหพันธ์นักบัญชีระหว่างประเทศ (International Federation of Accountants: IFAC) หัวข้อสำคัญที่นำระดมความคิดเห็นร่วมกัน ประกอบด้วย

- คุณสมบัตินักวิชาชีพบัญชีที่สามารถแข่งขันได้ (Towards Competent Professional Accountants)
- ข้อกำหนดในการรับบุคคลเข้าสู่โปรแกรมการศึกษาระดับวิชาชีพบัญชี (Entry Requirements to a Program of Professional Accounting Education)
- องค์ประกอบของโปรแกรมการศึกษาระดับวิชาชีพบัญชี (Content of Professional Accounting Education Programs)
- ทักษะความเป็นมืออาชีพ (Professional Skill)
- คุณค่าแห่งวิชาชีพ จรรยาบรรณและทัศนคติ (Professional Values, Ethics and Attitudes)
- ประสบการณ์ในการทำงาน (Practical Experience Requirements)
- การประเมินศักยภาพและความสามารถของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี (Assessment of Professional Capabilities and Competence)
- โปรแกรมการพัฒนาและการเรียนรู้ต่อเนื่อง เพื่อการพัฒนาความสามารถทางวิชาชีพ (Continuing Professional Development: A program of Lifelong learning and continuing Development of Professional Competence)

การสัมมนาครั้งนี้ได้กล่าวถึง คุณสมบัติของนักวิชาชีพที่สามารถแข่งขันได้ โดยจะต้องแสดงถึงลักษณะความสามารถที่สำคัญของนักวิชาชีพ ดังนี้

(1) ทัศนคติ (Attitudes) นักวิชาชีพต้องมีทัศนคติที่ดีต่อการทำงาน รวมทั้งทัศนคติที่จะปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์ เป็นธรรม ตามคุณสมบัติที่กำหนดไว้ของนักวิชาชีพ

(2) ลักษณะทางพฤติกรรม (Behavioral skills) เป็นบุคลิกภาพส่วนตัวที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพของนักวิชาชีพบัญชี ซึ่งจะต้องเกี่ยวข้องกับสายงานอื่นลักษณะทางพฤติกรรมที่สำคัญ ได้แก่ ความเป็นผู้นำ การปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้ การให้ข้อมูลที่เหมาะสม การเปิดใจรับฟังความคิดเห็นจากผู้เกี่ยวข้อง

(3) ความคิดที่เป็นระบบและกว้างไกลในทางธุรกิจ (broad business perspective) เนื่องจากนักวิชาชีพเป็นบุคคลที่ทำงานอยู่กับข้อมูลของธุรกิจ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญที่จะส่งผลกระทบต่อคุณภาพการตัดสินใจของผู้บริหารในทุกระดับ ดังนั้น นักวิชาชีพจึงต้องเป็นผู้ที่เข้าใจแนวคิดด้านการบริหาร ตลอดจน

มุมมองใหม่ในเครื่องมือทางการบริหาร เพื่อนำมาปรับใช้ในองค์กรขณะเดียวกัน นักบัญชีต้องสามารถคาดการณ์ โอกาส และภัยอันตรายที่จะกระทบต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจด้วย ความคิดที่เป็นระบบทางธุรกิจ เช่น การมีความคิดในเชิงกลยุทธ์ที่จะช่วยนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จที่ยั่งยืน รวมทั้งความรู้ในธุรกรรมใหม่ ๆ ด้วย เช่น ความรู้เกี่ยวกับเครื่องมือทางการเงินที่ซับซ้อน เป็นต้น

(4) ความรู้ทางด้านทักษะในการปฏิบัติหน้าที่ (Functional skills) นักบัญชีต้องเป็นผู้ที่มีทักษะในการปฏิบัติหน้าที่อย่างถูกต้องในสาขาอาชีพตน เช่น การวิเคราะห์ความเสี่ยงบนพื้นฐานทฤษฎีและปัจจัยแวดล้อมที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน การจำลองสถานการณ์การตัดสินใจเพื่อลดความเสี่ยง การวัดมูลค่า การรายงาน ตลอดจนการปฏิบัติตามกฎหมายและข้อบังคับอื่น

(5) ความรู้ทางด้านเทคนิคเฉพาะด้าน (Technical Knowledge) เช่น เทคนิคการตรวจสอบเทคนิคการจัดวางระบบบัญชี เป็นต้น

(6) นักบัญชีต้องมีทักษะการเรียนรู้อย่างชาญฉลาด (Intellectual skills) คือ ต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถระบุ แก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ มีการทำวิจัยการคิดอย่างมีเหตุและผลเชิงวิเคราะห์อย่างรอบคอบ สามารถเข้าใจสารสนเทศจากผู้อื่นหรือสิ่งพิมพ์ และแหล่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ได้

คุณสมบัติที่สามารถแข่งขันได้ดังกล่าวเป็นหน้าที่ของบุคลากรทางการศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องที่จะต้องร่วมกันหล่อหลอมสร้างบัณฑิตที่พึงประสงค์ตามคุณสมบัติดังกล่าว และสิ่งที่สำคัญของการพัฒนาบัณฑิตนักบัญชีที่พึงประสงค์คือการกระตุ้นให้บัณฑิตทางการบัญชี มีความสนใจต่อความเป็นไปของประเทศ ไม่ว่าจะเป็นไปด้านเศรษฐกิจสังคมและการเมืองที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาอาชีพด้านวิชาชีพบัญชีที่จะก้าวไปสู่การแข่งขันในเวทีการค้าโลก สร้างบัณฑิตให้มีจริยธรรม จรรยาบรรณ ซึ่งเป็นคุณค่าสำคัญแห่งวิชาชีพบัญชีที่ต้องคงไว้ ซึ่งความมีศักดิ์ศรี (Integrity) ในการปฏิบัติงานเยี่ยงนักวิชาชีพ ตลอดจนการรักษาความลับของธุรกิจ

เพ็ญธิดา พงษ์ธานี (2548) ศึกษาคุณลักษณะของบัณฑิตสาขาการบัญชีที่องค์กรและผู้รับผิดชอบงานด้านบัญชีพึงประสงค์ โดยศึกษาคุณลักษณะของบัณฑิตสาขาการบัญชี 4 ด้าน ประกอบด้วย (1) ความรู้ของบัณฑิตสาขาการบัญชี (2) ด้านทักษะของบัณฑิตสาขาการบัญชี (3) ด้านคุณค่า จรรยาบรรณของบัณฑิตสาขาการบัญชี และ (4) ด้านบุคลิกภาพของบัณฑิตสาขาการบัญชี โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง ผู้รับผิดชอบงานด้านบัญชีในองค์กรรัฐบาล รัฐวิสาหกิจ เอกชนประเภทอุตสาหกรรม พาณิชยกรรมและบริการ วัตถุประสงค์ของการศึกษาเพื่อต้องการทราบความคาดหวังขององค์กรและผู้รับผิดชอบงานด้านบัญชีที่มีต่อคุณลักษณะของบัณฑิตสาขาการบัญชี ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างโดยรวมต้องการบัณฑิตสาขาการบัญชีที่มีคุณลักษณะด้านคุณค่า จรรยาบรรณ มากที่สุด รองลงมาคือคุณลักษณะด้านทักษะ คุณลักษณะด้านความรู้ และคุณลักษณะด้านบุคลิกภาพตามลำดับ โดยองค์กรรัฐบาลมีความต้องการบัณฑิตสาขาการบัญชีที่มีคุณลักษณะด้านความรู้ในวิชาชีพสูงกว่าองค์กรเอกชนประเภทอุตสาหกรรมและพาณิชยกรรม องค์กรรัฐบาลต้องการบัณฑิตสาขาการบัญชีที่มี

คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพในการใช้คำพูดสูงกว่าองค์การเอกชนประเภทอุตสาหกรรม พาณิชยกรรมและบริการ ส่วนงานบัญชีอื่น ๆ มีความต้องการบัณฑิตสาขาการบัญชีที่มีคุณลักษณะด้านความรู้ทั่วไปสูงกว่า ส่วนงานบัญชีการเงิน บัญชีบริหาร และบัญชีภาษีอากร

จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้น อาจสรุปได้ว่าสมรรถนะของนักบัญชีที่พึงประสงค์ประกอบด้วย

1. ทักษะสำคัญหรือทักษะแกนกลาง ได้แก่ ทักษะในด้านการสื่อสาร การประยุกต์ใช้ตัวเลข เทคโนโลยีสารสนเทศ การทำงานร่วมกับผู้อื่น การแก้ปัญหา การปรับปรุงการเรียนรู้ และการปฏิบัติงานของตนเอง
2. ทักษะความรู้ในองค์การธุรกิจอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง
3. ทักษะความรู้ในวิชาชีพบัญชีที่ต้องนำไปใช้ในการทำงาน
4. การมีคุณค่าและจรรยาบรรณในวิชาชีพ
5. การมีบุคลิกภาพที่เหมาะสมกับงาน